

15. aastakäik

Järg lk. 11

Teade levinud Ameerika
Hääle eesti saadete kaudu
See äratas erakordset
tähelepanu ja Kanada-
eestlaselt olevat korduvalt
päritud, kas tema ei tea
üksikasju. Igal juhul olnud
teada arreteeritute
nimedest Jüri Kahari ja
Ilmar Pleeri omad.

Ta kergitab küsimuse, kuhu need "idabalti" sugemed äkki
Järg lk. 11

EPL

Laupäeval, 25. augustil 1973

Kool algas

Rootsis algasid koolid ja algasid ka eesti koolid: eesti algkoolid Stockholmis ja Göteborgis. Täienduskoolid algavad oma tegevusega pisut hiljem, samuti eesti gümnaasium ja keskkool Stockholmis, milline alustab oma redutseeritud tegevust 3. septembril – kool ei ole riigitoetusega koos kaotanud oma eksamineerimisõigust ja töö käib nüüd õhtukursustena kõikides õppeainetes ja nii noortele kui vanadele, kes soovivad oma haridust täiendada.

Esmajoones on eestlastel siin Rootsis põhjust unked olla oma tunnustatud algkoolidele, mis oma eriseisundi on säilitanud ka pärast teiste erakoolide toetuse äraõitumist. See tähendab seda, et eesti kooli tulevik on kindlustatud senikaua kui nendel on õpilasi. Selles osas on olnud mõningaid mureid, kuid nii Stockholmis kui Göteborgis on suudetud vajalikku juurdekasvu kindlustada ja siin on kahtlemata suureks abiks olnud eelkoolialiste koondamine lasteada ja mängugruppidesse.

Stockholmis on näit. eesti lasteade kujunenud elujõuliseks institutsiooniks, millele on tunnustuse välja võidelnud eesti noored lapsevanemad. Tulemuseks on linna ükste moodusmaid lasteade-laste mängukoole uues Eesti Majas. Siit edasiminek eesti kooli on loomulikult jätkuks, sest vanemate usaldus kindlustatakse kooli ja lasteada tiheda kontakti kaudu.

Eesti koolil on tulnud aastate jooksul ikka ja jälle võidelda uute lapsevanemate umbusalduse vastu: kas lapsel on hea kaksikkeelsus ja kaksikeelne kool, kas lapsel saavad hakkama koolisõltumata jne.

Esimisele küsimusele võib vastata, et kaksikeelsus on teatavasti nii teadlaste kui ka kooliinspektorite poolt vastatud, et kaksikeelsus mitte ainult ei ole kahjultu, vaid koguni kasulik, sest ta rikastab kasvavat indiviidi ja mõjub intelligentsile ergutavalt.

Teisele küsimusele võib vastata, et kaksikeelsus on läinud raskusteta ning ka noorimad harjuvad nendega peatselt. Kaksikeelsus osas võib veel konstateerida, et emakee-

le kaastarvitamine õppekeelele ei ole takistanud arengut rootsi keeles ja edasiminek rootsi koolidesse on olnud edukas, nagu seda kinnitab Stockholmilinnakoolivalitsus.

Ja veel enam: üks rootsi kooliinspektoreid märkis oma raportis viimati, et eesti kooli oma praegusel kujul ühendab kõike positiivset, mis oli vana koolis kõige positiivsega, mis on uues koolivormis. Seega kaasaegne moodne kool, milline on püüdnud vältida eksperimentide vigasid, milliseid siin Rootsis on olnud nii ohtrasti – ka eksperimente on olnud liiga palju.

Rõõmustaval kombel on eesti kooli uuenuud ja noorenuud viimaste aastate kestel ka oma personaalsel poolel – on leitud tublisid noori pedagooge, kes edukalt edasi kannavad selle töö vilja, mille eneseohvriga ära tegid kooli esimesed pedagoogid, kes vaehepal teatavasti töötasid olukorras, kus üldse puudus riigitoetus. Tol hetkel näitasid ka eesti lapsevanemad ja ühiskond üles suurt truudust eesti koolile.

Seda truudust eesti koolile on ka praegu ja tulevikus vaja, kui eesti rahvusgrupp tahab endiselt omada eelist omaenda koolide näol. Peab meeles pidama, et iga õpilane on kooli olemasolule oluline ja nii vastutavate eesti kooli tulevikule eest eestkätt need vanemad, kelle lapsed jõuavad kooliikka. Tänavu tuli Stockholmis kokku normaalklass 19 õpilasega. See võimaldab edukat ja individuaalset tööd. Tahaks uskuda, et vähemalt sama palju uusi õpilasi tuleb sellesse kooli ka tuleval aastal ja edaspidi ning vajalikul määral ka Göteborgi eesti kooli. Need koolid peavad jääma eesti ühiskonna silmatraksiks, milleks nad on juba aastaid olnud.

Stockholm eesti algkoolile oli käesoleva õppeaasta algus teatud olulise muudatusega seotud: koliti Brunnsgatanilt üle vanalinna Svartmangatanil asuvasse Storkyrkoskola ruumidesse, millised suve jooksul täielikult moderniseeriti ja ümber ehitati, pieteetlikult säilitades ajaloolist fassaadi ja miljööd. Uus õppemiljö on erakordselt rahulik ja kahtlemata ajaloo vastu huvi äratav. Ning mis ühendustesse puutub, siis viivad "kõik teed Vanalinna", s.t. Gamla Stan T-peatusest mööduvad kõik allmaarauteed liinid ja linnaosas on kiirus liiklusele piiratud 30-le kilomeetrile.

Eesti algkool Stockholmis tuleb õnne soovida ruumidekõsimuse eriti õnneliku lahenduse puhul. Loodame, et sinna viivad tulevikus kõigi koolilaste eesti laste teed.

KLA

Aleksander Terras, Eesti Liberaaldemokraatliku Koondise peasekretär, sõidab septembriks LUX-emburgi, kes 27.–30. septembrini toimub Liberaalse Internatsionaali kongress. Ta kuulub internatsionaali ekskutsiivkomiteesse eskülliberaalide esindajana.

VÄLISKOMMENTAAR

Sunnitud järeleandmine

15. augustil lõppesid ameerika lennuväe pommitusretked Kambodžas. See tähtaeg kujutas iseenäetavalt kompromissi, millega president Nixon pidis suvel leppima, et vältida ägedat konfliktit kongressiga. Teatavasti soovis kongress juba siis ameerika pommituste kohest lõpetamist Kambodžas, ahvardades eelarveliste summade keelustamisega.

President Nixonil läks korda mõjutada kongressi põhjendusega, et pommitusi on vaja jätkata vähemalt kuni 15. augustini eeltingimusena lahenduse leidmiseks Kambodža probleemide läbirääkimiste teel. Ta märkis ühtlasi, et kongress kannab vastutust selle eest, milliseid tagajärgi pommituste seisapanek annab.

Oodatud läbirääkimistest ei saanud aga asja, kuna vastaspool oli nähtavasti eeskätt huvitatud ainult ameerika pommituste lõpetamisest. Kõikteist tundi pärast seda, kui viimase ameerika lennupommid Kambodžas olid langenud, tegi president Nixon avalikkusele veel kord teatavaks, et kongress peab kandma kogu vastutust tõsiste tagajärgede eest, mida pommituste lõpetamine võib tuua.

Ta hoiatas ühtlasi Põhja-Vietnami kasutamast uut sõjaväelist olukorda Indohiinas agressiooni arendamiseks, president seletas, et otsusega 30. juunist on kongress võimatuks teinud lahenduse leidmise Kambodžas ning nõrgendanud selle maa näabrite julgeolekut Kagu-Aasias, õõnestades ühtlasi rahustriktuuri Indohiina jaoks, nagu see määrati kindlaks 27. jaanuaril Pariisis sõlmitud relvarahu sobimuses.

Millised võivad siis olla pommitamise seisapaneku tagajärjed Kambodžas eneses? Väga vähesed vaateldes Washingtonis kahtlevad marssal Noli režiimil peatses languses. Aga ameerika välis- ja kaitseministeeriumi ringkondades leidub ka optimiste, kes peavad võimalikuks, et praegune valitsus pnom Pehnis jääb pikemaks ajaks püsima.

Üldise läbilõikena valitseb aga arvamine, et Kambodža muutub mõne kuu jooksul "rahvavabariigiks" kommunistlikul eeskujul. Lon Noli võimujärglaseks saaks prokommunistlik prints Sihanouk, kes 1970 kukutati rahvusliku riigipöördega.

Säärasest väljajaatest hoolimata ei viija keegi võimalusele, et kongressi holakus midagi muutuks. See tähendab, et 30. juunil kehtestatud seadus jääb püsima, keelustades sõjaväelisi kulusid "otseseks sõjategevuseks Põhja-Vietnamis, Lõuna-Vietnamis, Laoses või Kambodžas" pärast 15. augusti. Kompromissina kongressi ja presidendi vahel tuli tähendatud seadus jõusse lootuses, et sõjategevust Kambodžas läheb korda seltsama panna. Teatud kontaktid selles mõttes olid olemas, aga need katkesid niipea kui tähtpav pommitamiste lõpetamiseks oli kindlaks määratud.

Nõnda tekkis olukord, kus USA kongress oli tahes-tahtmata kommunistlikele poolele käte mähkinud. Ühenduses sellega avaldas president Nixon "tõsisel reservatsioonil" põhjuse, et kongressi kätumine minnerib väljajaateld maailmarahu-

le, tekitades nii vaenlaste kui sõprade seas kahtlust USA tahes ja võimes täita oma rahvusvahelisi sobimusi ka siis, kui vastaspool neld otseselt murrab.

Olukorrasst väljapääsu otsides lähtub president Nixon nüüd tiasiasast, et 30. juuni seadusega keelustati USA osavõtt "otsesest sõjategevusest" Kagu-Aasias pärast 15. augusti. Keeld ei käi aga kaudse abistamise kohta ja seepärast on president otsustanud jätkata ameerika "maksimaalset majanduslikku ja sõjaväelist abistamist" Kambodžale kooskõlas kehtivate seadustega ja määrustega.

Presidenti avalduses üldikarise lõpuks, et USA peaseamärkiks on endiselt võitluse lõpetamine ning Kambodža suveräänsuse ja neutraliteedi kindlustamine. Takistuseks on seajures lka olnud kommunistide vastutulematuse igasugusele kompromissile. Nixon annab sel puhul Hanolle küllalt selgesti mõista, et kui Põhja-Vietnam peaks veel üritama ofensiivi, mis ohustab olukorra stabiilses-

rimist Indohiinas, siis tahab ta kongressi abiga võtta vajalikke vastuabinõusid.

Viimaste hulgas võib kaalumisele tulla ka pommitamise uuesti ülesvõtmine. Seepärast pole esialgu ka veel kavatsatud vähendada ameerika pommitusselnnuväge Siamis ja Guami saarel. Vähendamine võib toimuda ainult järkjärgult ja vastavalt olukorra arengule Indohiinas.

Teiste sõnadega, president Nixonil sunnitud järeleandmine kongressile ei pea veel tähendama, et kommunistlik agressioon võib seda oma võiduks ära kasutada. problem, mida ka kongress ise peaks põhjalikumalt kaaluma.

A. K.

Liis (n-na Palundi) ja Sven Görran Antonssonile süüdis Salems poeg.

Valdu Nurmisaaar, Fürthi Eesti Põgenike Koondis, Saksamaal esimehe k.t., külastas Rootsit, m.h. ka Gotlandi Ojamaa suvikodu ja Stockholm eesti asutusi, organisatsioone ja Eesti Päevalehte.

Sahharov: Tingimusteta suhtlemine N. Liiduga ohtlik!

Vaevalt nädala aja eest sai vene aatomifüüsik Sahharov teavra hoiatuse nõukogude kohtuminiistri abi M.P. Majarovi kätte. Teda hoiatati edaspidi kontaktide eest lääneajakirjanikega, eelkõige aga ei tohtinud Sahharov kritiseerida N. Liidu riigikorda.

Mispeale Sahharov korraldas rahvusvahelise pressikonverentsi oma erakortis Moskas, kuhu oli palutud üksteist lääneajakirjanikke.

Aatomifüüsik väljastas hoiatuse pinge vähendamise püüdluste asjas N. Liidu tingimustel. Sahharov toonitas, et varem võil hiljem tekib olukord, kus lääne riigid peavad arvestama hambunil relvastatud Sovjetiga. Ja sellega omakorda kaasnes suurim hädaoht N. Liidu enam võil vähem desarmeeritud naabritele, eelkõige nende vabadusele.

Sahharov ütles: – Lääneriikide lähenemine Sovjetile ilma paralleelse demokraatiseerimiskampaaniata Venemaal endas võib kujuneda äärmiselt ohtlikuks.

– See on ohtlik sellepärast, et sellega kaasusid väga tõsised tagajärjed N. Liidus, ühtlasi leviks destruktivne mõju ka mujale maailma. Tulemuseks oleks üldine anti-demokraatlik iseloom peaaegu kõikjal.

– Lähenemine praegusel kujul vaid tiivustaks suletud ühis-

konda, kus kõik sünnib väljaspool välisriikide silmapiiri.

– Sellist naabrit ei sooviks keegi, eriti veel, kui naaber on hambuni relvis, sõnas Sahharov.

Edasi kommenteeris Sahharov ka neld lääne äritegelasi, kes mistahes hinnas eest tahavad saada N. Liidust õli ja maagaasi.

Kuna N. Liit niiviisi saab lahendusli oma probleemidele, s.t. majanduslikele ja tehnilistele, mille suhtes N. Liidus on mahajäämus, aitab see N. Liitu keskendama oma sõjalise jõu tugevdamisele. Ja nii on lõpuks kogu maailm kaitsetu mele kontrollimatu bürokraatilisela aparaadi ees.

Lõpuks kommenteeris Sahharov ka hiljuti väljastatud riigiprokuratuuri hoiatust. Ta nentis, et tegemist on otsese ahvardusega tema enda ja tema perekonna vastu.

– Ent ma ei mõtlegi survele allusta.

Paljud Sahharovi sõbrad ja mõttekaaslased kardavad, et pärast Maljarovi hoiatust ja nüüd toimunud peaaegu demonstratiivset pressikonverentsi on Sahharovi olukord tunduvalt halvenenud. Teda võib tabada võimude kättemaks näiteks valimuhajlasse palgutamise näol. Paljud peavad valimuhajla tüübis karistust äärepalet hullemaks kui tavasilis karistuslaagrit. (JA).

Head ilusavärvilist VURRIMETT

Metsallileled (mitte raps ega kanarbik). Kast 12 purki à 700 gr 66:–. Õksip kurja à 6:–. Stockholmist saab kätte: Hägersten, Boktryckarevägen 4, tel. 08/45 66 50. Raundtel saates vald kasti viisi + pool saatekulu.

Oven Nagelman

Örkällan, Pl. 5054, 641 00 Katrineholm. Tel. 0150/152 70.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhana Kekla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon T 21 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Aus
Andr. Eesti Päevaleht, Box 129,
331 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostigiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postigiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Forlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta ..... kr. 158:–
Termin (4 kuud) ..... kr. 57:–
Kuu ..... kr. 16:–

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FORLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
Tryckeri AB Eskilstuna 1973

No tere Jüri! — On rõõmuvast, et Sina kui tuntud poliitika- ja noorsootegelane ning mitme maja omanik, ka äru saad, kui vajalik meile eestikeelne ajakirjandus on ja Eesti Päevalehe tellijate hulka oled astunud.

Ah mina! Jaa ma loen pidevalt Eesti Päevalehte, aga ega ma ise lehetellija ei ole. Ma laenan lehte lugemiseks ühe pensionäri, oma naise tädi tuttava käest.

„Järeleandmistega kaotame vabaduse“

LONDON (EH) — 11. juulil korraldas Euroopa Sidegrupp Londonis, „Westminsteri Church House'i Bishop Partridge'i Hallis“, seoses Helsingis peetava Euroopa Julgeoleku Konverentsiga, poliitilise sümposiumi. Sümposiumi, millest osavõtt oli ainult kuus, juhatis Briti Parlamendi Ülemnõukogu liige lord St. Oswald, kes oma avasõnas tervitas kõiki osavõtjaid ja kõnelejaid, keda oli kutsutud pagulasindajate, parlamendi liikmete, koja liigete ja Briti ajakirjanike hulgas kokku 150 asjaosalise ümber, kes olid seltses eestlast.

Esimese ettekandega esines seoses olukorraga Poola R. Sabbat. Ta suhtus Helsingi konverentsi tulemustesse umbusuga, leides, et Euroopas ei tule enne pärisrahu, kui on vabad Nõukogude satelliidid, Balti riigid ja Venemaa poolt allutatud muud rahvad eesotsas Ukrainaga. Kuigi Helsingi konverentsi päevakord oli ettevalmistavatel istungitel üldiselt juba otsustatud, mängisid selles osas siiski suurt rolli Nixon-Brezhnev kokkulepped, mis võivad konverentsi tulemust oodatust palju muuta.

Kuigi konverentsi ajal Euroopa Ühisturu riikide välisministrid olid omaks võtnud ühise koordineeritud poliitika, mis väljendub eriti positiivselt Prantsusmaal, Lääne-Saksamaal ja Inglise välisministeeriumide seisukohtades, ei peegeldunud sama vaade nii kindlalt USA sõnavõtus. Seega esines Ühendatud Euroopa ideaal emaskordset Helsingis. Kuid, kas on mõeldav, et Venemaa lahku Euroopast? — Vaba inimeste ja mõtete liiklus on aga soovunelm, mis võib anda ka vastupidiseid ja ühepoolseid tulemusi, kui ei olda Venemaa suhtes kategooriline. Minevik on näidanud, mida järeleandmistega ja kontsessioonid on teinud. Meil on põhjust olla umbusklikud, eriti, kui meenutame kokkuleppeid Jaltas.

Arvestame reaalsustega ja kriipsutame alla, et Teine Maailmasõda pole lõppenud pitseeritud rahulepinguga, millele oma vallutuste huvide Nõuk. Liit on püüval vastu seisnud ja aina nõudnud praegust status quod.

Milleks peab Nõuk. Venemaa pool miljonit punaväge Euroopas. — Kas on see zhest rahule ja vabadusele? — eriti me teame nii hästi, mis juhtub praegu meie kodumaadel.

Andke nendele rahvastele lootsi vabaduseks, ärge nõustuge kommunistliku diktatuuriga ja selle imperiumiga Euroopa sõdades ja ärge tunnustage Puna-Impeeriumi vallutsusi nende maade seaduslikeks valitsusteks, sest meie maad soovivad samuti kuuluda Ühendatud Euroopasse, nõudis Poola kõneleja.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Stockholmi Eesti Meeskoor Sõgis on käes! Sõgisperioodi tegevus algab korraliste lauluharjutustega teisipäeval, 4. septembril kell 18.30 Eesti Majas. Peale kosutavat suvepuhkust kõik lauljad, vanad ja uued, tere tulemast!

JUHATUS

Eduard Soosaar, EELK diakon Münchenist, saabus külla öele USA-sse, kuhu ta jääb kuu lõpuni.

Nõukogude entsüklopeedia asestab külma sõja ahistamise „süü“ president Harry Trumanile, kuna see oleval võtnud „range hoiaku“ a. 1945 (käskis astuda vastu Korea vallutamiskatsele).

Väanamiste, võltsimiste ja valede entsüklopeedia

Et „Eesti Nõukogude entsüklopeedia“ eeskätt on kommunistlik propaganda-produkt suures formaadis, on juba esimestest köidetest küllalt selgelt ilmnenud. See käib ka neljanda köite kohta, mis sisaldab märksõnu K-st kuni M-tähni: „teatmed“ on sageli mitte ainult erapoliitlikud, vaid otse eksiteele viivad ja võltsid.

Möödammines olgu aga siiski märgitud, et ENE neljandas köites esineb erakordselt palju uusi „kommunismiehatajaid“, kellele nimesid võõrsil viibiv eestlane pole kunagi kuulnud, sest 30 möödunud aastat kodumaa elus on andnud ühe generatsiooniga ka uue juhtkonna lehmälüpsijatenä, vabrikutöölise eesrindikene, inseneridena, arstidena jne. jne.

Selle näiteks kasvõi Kull'i nimelised kõige teenekamad mehed, nagu Eduard Kull — majandusteadlane, Ivar Kull — matemaatik jmt. Peale nende Kullid, keda tunti mõnevõrra ka enne Nõukogude okupatsiooni, kusjuures muusikamees Raimond Kull väljapaistvama helilooja looming juures loomulikult ei märgita ta kõige populaarsemat marssi — „Kriusha lahingut“.

MIDA TÄHENDAB KODUMAA REETMINE?

K-tähe osas on muuseas ka märksõna „Kodumaa reetmine“, kus öeldakse et see on NSV Liidu kriminaalõiguse järgi raskem eriti ohtlik riiklik kuritegu.

Eesti NSV KrK paragra. 62-selt on k.r. üleminek vaenlase poolele, spionaazh, riikliku või sõjalahaduse väljandamine välisriigile, põgenemine kodumaalt või välismaale, NSV Liitu tagasi pöördumisest keeldumine, välisriigi abistamine NSV Liidu vastu suunatud vaenuliku tegevuses ning vandenõu võidu haaramise eesmärgil. „Kodumaa reetmise“ eest karistatakse 10–15 aastase vabaduskaotusega või surmanõutusega.

KUIDAS KOLHOSEERITI EESTI PÕLLUMAJANDUS

Märksõna „Kollektiviseerimine“ lõpuosast selgub järgmist: „Talurahva ühinemiseks kolhoosidesse aitas kaasa kom. partei ja Nõuk. valitsuse poliitika, eriti kulakute kui kolhoosi korra lepitamatute vaenlaste maj. nõrgenemine. 1948. a. kevadküüli ajaks on asut. 58 kolhoosi ja sama aasta lõpuks 455. Hulgaine ühinemine kolhoosidesse algas märtsas-apr. 1949. Massilise kolhoosierimise algul ekspropeeriti kulakud ja Saksa okupantide käsilased, nende tootmisvarad anti kolhoosidele ja masina-traktorjaamadale.“

Ja sadakond lehekülge hiljem tähendatakse märksõna „kulakluse“ all: „Põllumajanduse kollektiviseerimise ajal k. likvideeriti: enamik kulakuid saadeti 1949 NSV Liidu kaugematesse piirkondadesse (alates 1950-e te II poolset on suur osa end. kulakuid tagasi tulnud).“

Viimase lõike puhul olgu märgitud, et 1949. küüditati Eestist üle 80.000 talupidaja. Kui neist 6–7 või enam aastat hiljem „suur osa“ tagasi tuli, siis tähendab see seda, et pooled või enamik küüditatuid hukkusid või hukati N. L. kaugu-kaugeimates piirkondades.

HINNANG ÜLIÕPILASTE KORPORATSIOONIDELE

Üliõpilaskorporatsioonide kohta öeldakse ENE-s: „... 19. saj. algusest nõuk. korra kehtimiseni oli k-e ka Eestis: esimene eesti k. „Vironia“ asut. 1900 Riias (a-st. 1920 asus Tartus). Eesti üliõpilaselus olid k-d reaktioonilised: kasvatajaid usutavast kodanikule korrale, karjerismi ja maneerlikkust, harastasid igenenud tavasid (duellid, mensuurid). K-tähe juures pühendab ENE USA-s elunevale lauljatar Miliza Korjusele peaaegu samapalju rida nagu Stalini-ajal hukatud Eestis pärinevale kindr. Aug. Korkile, kes muuseas tahes Vabadussõja ajal eesti armeele üle tulla, mida ENE muidugi ei märgi, kuigi A. Korki osast Eesti-Vene rindel tuuakse täpne ülevaade. Kõneldes isikutest K-tähe raamistikus avaldatakse neli ja pool rida ka Kristusele ning isegi suure tähega (Kristus, Jeesus), mis on alnudaadne tänapäevases Eesti kirjasõnas, kus Jumal, Kristus jne. märgitakse alati väikese tähega. Vile reaga on ENE-s märgitud ka kindral Jaan Kruus, kes oleval surmud 15. mail 1942. Kuni 1941. aastani olud J. K. Eesti terrorilaaskorpuse 182. laskurdiviisi komandör. Kas kindr. J. Kruus pärast 1941. a. suri loomulikult teel või hukati ta nagu paljud teised endised eesti sõjamehed, jätab ENE ütlemata.

„KÜLMA SÕJA AJALUGU“

ENE kommunistliku propaganda-entsüklopeedia andmeid oleval Külmi sõda pärast II maailmasõda rahvusv. suhetes tekkinud seltsund, mida iseloomustas üldine pidevus ning peam. Lääne ja Ida suhteid puudutavad teravad konfliktid. K. s-ja tähtsamad allikad on USA, Suurbritannia jt. läänriikide imperialistlike ringkondade püüd takistada sotsial. majandussüsteemi teket ning rev. liikumist Euroopas ja mujal. Külmal sõjale pani aluse pres. Trumani nn. range kurss alates 1945 (Trumani doktriin) avalikult formuleeris selle W. Churchill (1946 aastal Fultonis peetud kõnes).

Lõplikult oleval külmi sõda ENE arvates kujunenud välja pärast 1948. a. veebruarisõnumi „Tšehhoslovakkias. Kas ENE ei tea, et ajalugu ei tunne mingisuguseid „veebruarisõnumi“ tshehhide maal 1948. a.?

Esmakordselt märgiti 1972. a. Eestis kindral J. Laidoneri surma-aasta (13. märts 1963) 71% reaalses kirjutises, kuna 22 reaalses kirjutises maalikunstnik Arkadio Laigo kohta selgus, et ta oleval surmud arvatavasti 23. aug. 1944.

EESTLASTE ARV LENINGRADIS

Märksõna all „Leningrad“ puudutab ENE ka eestlaste hulka Leningradis ja varem. propaganda-entsüklopeedia kinnitab, et 1897. a. elas Peterburis 12.239 eestlast, kuid vaikselt, et 1918. revolutsiooni ajal oli Peterburgis ja ümbruskonnas enam kui 40 tuhande eestlaste kodu, mille kohta on mitmesugused ajaloolised teadmised olemas. Selle juures ei märgita ka seda, et Peterburis toimus 1917. a. suur eestlaste manifestat-

sioon enam kui 35. tuh. eestlaste osavõtul. 1972. a. ei teadnud ka ENE eestlaste üldarvu leningradis, mis kuulduste kohaselt oleval paarikümnetuhanda piires, küll aga oli ENE teada aegunud faktina see, et 1959. a. elas seal 7360 eestlast.

Kuni viimase ajani on kodumaistes „trükitistes maalikunstnik Kaarel Lillmändi puhul kõneldud, et hävituspataljoniase na Tartust 1941. a. suvel lahku nud kunstnik oleval tapetud fashistide poolt. ENE andmeid oleval aga Lillmänd 1941. a. hävituspataljoniase na Pihkva lähedal „teadmata kadunud.“

Teadmata põhjustel on ENE veergudel „kadunuks jäänud“ ka Võrumaal enne Vabadussõda ja selle kestel tegutsenud „kangelaslikud kommunistid vennaksed Leegenid „Sännast kes sõjapärilil tabati ja maha lasti. Leegeni-venedade „kangelastegudest“ „Kodusõja-päevil“ on 1945. a. kuni tänasei paljude trükitistes pikalt juttu tehtud, kuid ENE on jätnud nad millegipärast vaatuspilirkonnast välja.

Nähtavasti nüüd põlualused. Põlualusest minevikust on aga ENE veerul teadud Abjas 1895. a. sündinud omaaegne N. Liidu merevõimeakadeemia liige ja mitmete laevastikkude kommissaar Johan Ludri, üks paljudest eesti kommunistidest, kes 1937 või 1938. a. hukkus represseerituna ja postuumselt rehabiliteeriti.

Millist ajaloolist võitsingut ENE sisaldab kõigis neist peatükides, mis ühel või teisel viisil puudutavad Eesti Vabariiki või vabariigilaegseid sündmusi ja saavutusi, kaasa arvatud tolleageds tegelased ja eriti Eesti Vabadussõda märksõna „Kodusõda“ all, selle juures pole meil silmkohal põhjust näited tuua ja ENE autoritega vaidlema hakata.

Kahju on ainult sellest, et kaasaegne generatsioon eestlaste nooremast põlvkonnast — ja ka järgneval generatsioonid Eestis praegusest ENE-st saavad tõe asemel vaid. Ja seda mitte ainult Eesti, vaid ka Läti ja Leedu kohta, mida vaadeldakse ENE neljandas köites mitmesuguste tendentslike võtetega. ENE ei tea või ei taha teada, et näiteks leedulased ei ela välismaal (täpsemalt USA-s, Kanadas, Argentiinas ja Austraalias) mitte 163.000, vaid alnukülli 511 USA-s umbes poolteist miljonit.

„Tark ja kaval“ väljamõeldis! — Milleks eestikeelse entsüklopeedia lugeja peab teadma, et leedu rahval on enam miljoniline patriootide armee „piiritaguses nõndanimetatud Läänes.“ (VE).

Kunstnikud Kiviölis

Okup. Eestis korraldati Kommunistliku Partei Keskkomitee poolt Kunstnike Liidu liikmetele komandering põlevkivirajooni.

Osa võtnud suurem osa kunstnikke. Partei ootab kunstnikelt nüüd põlevkivitõustuse-ainelist loomingut.

Harald Wigforss vaatleb Dagens Nyheteris kuidas Brezhnev ehitab oma maailma mudelit ja ütleb, et relvastamise tõttu pidi mudugi kannatama N. Liidu majandus ja sotsiaalsektor. Selle taastamiseks on hädapärast vaja hankida majanduslikku ja tehnilist abi läänest, teiste sõnadega kapitalistidelt. Maailmamudel on ju vaja valmis ehitada...

— Mis sa kükitad sääl oma viljasalve otsas, tule parem ja äita mu maailmamudelit üles upitada!

Loomingu sünnist 50 a.

Ülataval kombel meil täiesti unustusse lükatuna mõddus käesoleval aastal üks meie kultuuriloo tähtsamad juubeleid — 50 aastat Eesti Kirjanike Liidu häälekandja "Loomingu" asutamiseest.

"Loomingu" esimene number ilmus Fr. Tuglase toimetatuna 28. aprillil 1923 ja viimse 27. mail 1940, kandes oma aastakäigu 5. ndat numbrit. 24. augustil puru-punase Moskva tsensuuri all ilmunud (kuigi jälle Tuglase toimetatud) sama aastakäigu 6. ndal numbril ei ole enam midagi ühist vaba ja iseseisva rahva kirjanduse kultuuri ajakirjaga. Eesti vabariigilaegse "Loomingu" kogumaht tõusis 19.048 leheküljele, sisaldades nii luulet, lühiproosat, artikleid, kriitikat, ülevaateid jne. "Loomingu" kõrval ilmus teatavasti tema vanem vend "Eesti Kirjandus" ja viimastel aastatel H. Viisnapu toimetatuna üks esinduslikemaid ajakirju omas laadis — "Varum".

"Loomingu" juubeliga seoses olgu märgitud, et kirjanduslikku ajakirja mõeldapääsematu vajadus leidis esmarkordselt väljendamisest eesti kirjanduse 3-ndal kongressil, mis toimus 8. okt. 1922. Tallinnas, raekojas valiti kongressi poolt Fr. Tuglas, E. Hubei-Met-

sanurk, A. Kitzberg, M. Under ja G. Suits. Edasi läks küsimus E. Kirjanikkude Liidu juhatuse, kuu seda arutati 14. nov. 1922 ja 19. veebr. 1923. Selleks ajaks oli siis saanud juba ke teatavaks, et ajakirjal on võimalik saada riiklikku toetust 750.000 marga ulatuses. Kuna küsimuses oli sellega saavutatud reaalsus, valitakse tegevtoimetaja (Fr. Tuglas) kuupalgaga 15.000 marka ja määratakse isegi honorarid: luuletused 35 marka, lühikirj. proosa 15 marka ja artiklid 12 marka rida. Kuni selle minutilise puudus ajakirjal veel nimi. Kuigi sellest viiksmasist oli olnud varemalt juttu, otsustas nime küsimus lõplikult 17. märtsil 1923 haridusministeeriumis, kuu seda vajati esimese teotuse vastuvõtmisel. Kui 28. apr. 1923. ilmus esimene "Loomingu" number A. Wabbe kaanekujundusega ja 2300 eksemplari, siis algab see V. Rida la eilegilisest distihooniga "Metsahaned": Oletä kael ja punakad lehtjalad takatsi sirgus, silmades punakas helk, millise loob eha kiirg, / nli nemand ujuvad üleval oosisse kõrguse sinas, / kustuva päikese vaos, häämaras pilvise reas.

"Loomingu" tegevtoimetajaks olid Fr. Tuglas, J. Käner ja J. Semper. Nagu juba märgitud,

jätkas Tuglas punase "Loomingu" toimetamist.

Ei ole huvitusest märkida, et praeguse kodumaa "Keel ja Kirjandus" käsitleb "Loomingu" saamisloogu väljavõtetega Tuglase kirjadest, praegune "Loomingu" järeltulijaks (!), tahab minna kaugemale. Ja kuna seda ilma poliitika ning oma rahva iseseisvusaega mõnitamata teha ei saada, siis kirjutab punaskribent Paul Rummo muuseas: "Kui Tuglas, Ast ja Adson ministri abi Saueri juurde läksid (toetuse saamiseks 17. märtsil 1923 — J.K.), osutus, et võimumeestel on juba ette kavatsus kirjanike häälekandjaks haridusministeeriumi kuulutada või vähemalt ministeeriumi sisulise kontrolli alla võtta."

Punavaim üritab ka tõendada, et selline "fakt" leiduvat 10 aastat hiljem kirjutatuna Fr. Tuglase käsikirjas "Eluolulised märkmed", lisamata omelt, kuidas see sinna sattus. Sest usaldada tuleb mitte seda, mis kirjutati "10 aastat hiljem", vaid kohest informatsiooni. See sisaldab Tuglase kirjas E. Tuglasele (kes oli selal Saksamaal ravil), dateeritud 18. märtsiga 1923, ja kõlab osas järgmiselt: "Hommikul oli 'Päevalehes' man Liidu juhatuse koosolek. Seal läksime kolmekesi (Ast, Adson ja mina) haridusministeeriumi, kus Veldermanni ja Saueri kolm tundi arutamine, resultaadid võrdlemisi head. Sisulisele kontrollist polnud kõnetki, kõik jutud keerlesid rahade ümber ja asja korraldamises... ja meile anti tshekk 204.000 välja, mille eest juba hommikpäev raha võle saada."

"Loomingu" kirjanudskultuuriline tähtsus Eesti Vabariigi kultuurile kujundamisel oli nii suur, et selle aruvesti käesolevas ei mahu. (ME/JK)

Karl Peeter Rahu ja Kerstin Anette Henriksson laulatali Oseraninge kirikus.

Hugo ja Ingele Hermille sündis Darcs Salamis teine tütar.

Vello ja Covilla Klaassenile sündis teise lapsena poeg Lidköpings.

Tina (n-na Mark) ja Lars Berglundile sündis Stockholmis tütar.

Balti Nädal Sao Paulos Brasiilias

SÃO PAULO (VES) — Balti Nädal, mida on korraldatud juba aastaid Comité pro Justic dos Povos Bálticos'e algatusel, on kujunenud Sao Paulos traditsiooniks. Sel aastal on komitee juhtimise eestlaste kättes, mistõttu ka Balti Nädala läbiviimistööd langesid peamiselt eesti rahvusgruppidele.

Balti Nädala avamine toimus piduliku aktusega "Sao Caetano" teatri avarates ruumides. Avakõne pidas komitee esimees, konsul Ferdinand Saukas, mille järele lauldi Brasiilia hünni. Komitee apresidendi, rahvasaadik dr. Dulce Salles Cunha Braga nimel, kes ise viibis välismaal, tervitas dr. Antonio Roberto Alves Braga.

Aktusekõne pidas Sao Paulo Ülikooli õppejõud prof. Henrikas Nadolskis, andes kompaktsed ülevaated Balti rahvaste ajalooist.

Balti Nädala puhul saatsid tervitustelegrammid Sao Paulo osariigi kuberner Laudo Natel, osariigi julgeoleku juhataja, kaitsesväe üksuste ülem ja Sociedade Brasileira de Defesa da Tradicao Familia e Propriedade president dr. Plinio Correa de Oliveira, organisatsioonid nimel, kuhu on koondunud brasiilia noori võitluseks kommunismi vastu. Aktuse ametlikule osale järgnesid ettekanded kolmelt rahvusgruppilt.

Balti Nädala ja näituse puhul ilmus artikleid Sao Paulo suuremates ajalehtedes, nagu "Estado de Sao Paulo", "Folha de Tarde" j.t.

Juunis ettenähtud näitus tuli edasi lükata juulikuul algusele takistuse tõttu ruumide saamisest. Sao Paulo linnavalitsus, kui ka turismiosakonna suhtumine Balti Nädalasse oli heatahtlik ja näitus toimuski "Sekretaria do Turismo e Fomento da Prefeitura do Municipio de Sao Paulo" patronaazhi all. Seetõttu ilmus ka eelteatist näituse kohta turismi ajakirjades kui ka selle organisatsiooni ametlikes teadaannetes.

Balti Nädal avati 6. juulil "Fortinari" saalis, Prava Roosevelti Sao Paulo osariigi kuberneri esindaja dr. Juvenil Rodrigues de Moraes'i poolt, kes ühiselt turismiosakonna sekretäri prof. Edeyner Machado ja Komitee esimehe konsul Ferdinand Sakukasega sõlmisid lahti näituse lindi.

Tutvuti väljapanekutega, mis andsid ülevaate Balti rahvaste ajalooist, arenemisest ja igivast rahvuskultuurist. Eesti osasse olid andnud meie kunsti tutvustamiseks oma erakogudest maale konsul Ferdinand Saukase ja Juhan Olljumi perekond.

Näitus oli avatud 15. juulini ja selle aja jooksul imetlesid rohkend külastajad meie kauneid rahvariideid, käsitöid, valpu, vanu ehteid, nahatöid, puunikerdusi jne. ja oldi huvitatud meie rahvusmuistest ja vöökudumistehnikast.

Falju tähelepanu osutati ka Konstantin Sootsi poolt miniatüüris valmistatud Eesti talule ja kudemistele. Ehkki teljed oldi imevaksed, võis neil jatkata alatu rahvusmuistis kanga kudumist. Küsimusi esitati palju, milletele K. Soots andis seletust.

Näitus võeti üles 4 televisiooni-jaama poolt ja seda näitas iga päev vastav kanal oma kavas.

Näituse neljalehelsel kaval oldi märgitud igaühenduse ettekanded rahvusgruppide poolt, antud lühike ülevaade iga Balti riigi kohta eraldi, Balti riikide kaart ja üks lehekülj pühendatud nende riikide ühisele saatusele. Tekst ei olnud pikk, nii et iga külastaja selle heameelega läbi lugesi.

Tänu Lili Saukase ja Olga Olljumi, old eestlaste väljapaneku teosa läbiviitud haruldase maitse ja kunstimeelega. Meie väljapaneku juures old peale Konst. Sootsi, kes old alaliselt seal, kõige sagedamini kohal Lili Saukas, Leonora Kullerupp, Mima Breyer, Hermann Müller, Erika Vernik, Linda Lepick, Linda Ullmann, perek. Paul Weitsen ja veel mitmed teisi, kes old leidnud aega selleks, et anda seletust külastajatele meie rahvuskultuuri kohta. Külastajaid küsitles ka näituse ametlikku raamatuse kirjutasiid ligi 5000 oma nime, kuna eestlaste endi raamatuse märgiti palju kiltust ja tunnusust.

Balti rahvusgruppide tihe koostöö ja ühised pingutused old aluseks Balti Nädala ja näituse õnnestumisele ja võib loota, et balti näitused jäävad alalisteks üritusteks Sao Paulo linnavalitsuse turismiosakonnakavasse. (VES/AHL)

Rootsiaja arhiiv Riisiperes

Märjamaa elaniku Urve Orro vanemad leidsid kodutalus Riisiperes vana sauna põõningult kaaks kasti koltunud pärgemendirullide ja piltidega.

Kohale sõitnud arhiivitöötajad tegid kindlaks, et tegemist on unikaalsete dokumentidega aastatest 1600-1900 ja see on arhiivis puuduv osa Karl XII õukonda kuulunud tuntud diplomaatide, jameaste ja mõisnike Stackelbergide arhiivist. Leiu hulgas on aadlikkirju, kirjavahetust, materjale Põhjasõja ning Väina, Penuja, Vorma ja — kokku 66 mõista kohta, mis kuulusid parun Stackelbergi suguvõsale.

Jaapani kink Ameerikale

TOKIO (EPL) — Ühendriigid teatavasti lõpetasid juba mõned aastad tagasi Jaapanile majandusliku abi andmise, kuna Jaapanist on kujunenud võimas tööstusriik.

Nüüd töötab Jaapani peaminister Tanaka Nixonile külla tuules kaasa USA ülikoolidele 10 miljoni dollariise tsheki, kasutamiseks teaduste arendamisel.

Uudiskirjandus

EDUARD OLE:

SUUREL MAANTEEL I OSA

K.a. matkuul ilmus E. Ole "Suurel maanteel" I osa, kunstnik 75.a. sünnipäeva puhul.

Selle teose sisu on taustaks, mis valgustab kunstniku kunstilise loomingu protsessi. Maalkunsti kõrval võtab E. Ole ka vaatluse alla arhitektuuri, teatri, muusika, kooli ja isegi usulised küsimused. Nii lubisevad meist mõnda rida eesti kultuuritegelasi, nagu: Ernst Enno, Juhan Lii, Jüri Parijõgi, Friderbert Tuglas, Henrik Viisnapu ja palju teisi. Raamatu algus ja lõpp on aga pühendatud Stockholmist eestlastkonna päeva-probleemidele. Memuaarteos on kumb kahes osas, ka kumbki 200 lehekülge. Kumbki osa moodnäs trükitehnikas üle 30 originaalilillu-

stratsiooni autorilt, paljud neist lehekülje suuruses.

Kirjandusarvustaja Helmi Elter ütleb: "Teose huvitav sisu on edasi antud elavalt ja kujukalt. Arutlevad ja kirjeldavad lõigud vahelduvad põnevate tegevusepiisoodidega."

Tekn. dr. Ervin Pütsep kirjutab tushjoniiste kohta: "Kujundus on sensatsioonivaba, peen, tasakaalustatud — meisterlik. Nende laad on vähehesneb nii meil kui mujal."

Kõigi tellijate nimed võetakse kaasa "Tabula gratulatorias" kui õnnitlejad Ed. Ole 75. sünnipäeva puhul ja lisatakse teose II osale, mis ilmub käesoleva aasta sügisel.

Tellida saab Eesti Kultuuri Koondest, Wallingatan 32-I, 111 24 Stockholm tel. 08/11 31 18, postzhilro 5 75 88-6.

Har du fått ditt röstkort?
Om inte-kontakta lokala skattemyndigheten före 1 september.

RIKSSKATTEVERKET
— den centrala valmyndigheten —

Pilte Eduard Ole elumaantee ääres

Eduard Ole mälestused "Suurel maanteel" on teos raamatuturul erakordne mees nihest välismuse kui ka sisu poolest. Autor kasutab sulge vaheldumisi sõnas ja pildis. See, kes teda seni tundis ainult piltide suveräänsel meistri-
na, peab üllatuse kogema, et Ole näitab meisterlikkust samaväärsele ka sõnakutsel. Viimase puhul on talle suureks kogenduseks asjaolu, et tal tööpeal on ka midagi olulist ja põnevat jutustada. Ta vaheldurikas elutee ja loominguline tegevus pakuvad võimalusi kirjeldusteks, mis köitvad lugeja tähelepanu nagu seektsuramaa ja sunnivad kestamatult ning hinge pidades jälgima.

Sissejuhatuseks antud visand tänapäeva Stockholmist on omal viisil hea lähtekoht kunsti maailmale ja kunstniku eluteele lähemaks. Siin valitseb järsk kontrast, me astume ühest maailmast teise. Meie aja "healühiskonna" vaimne atmosfäär on kui lämmatav pime öö – bla-seerunud nägudega karvikud, kes suurilinnatänavatel domineerivad, on kaugel kõigist väimsest huvist, nad on apaatset igasuguste kultuuriväärtuste suhtes.

Kunstnik, kes oma maalinguks kaudu peab edasi andma kujutava inimese seisema ilma ja oma kutsutööd on harjunud näojoonte kaudu lugema modelli vaimu ja isiksust, ei või suurlinnas nägudel leida palju rõõmustavat.

Teistigi nähtavate noorus välja autori õpingute aegade. Suure pingealusega loodi endale majanduslikud võimalused hariduse ning seda raskemini veel kõrgema hariduse saavutamiseks. Erakordseid pingutusi ning päevast päeva rühkimist nõudis õpinguastad sellelt, kes unistas, et ükskord "tee vilt Rooma", nagu kõnekäänu kohaselt teed sinna pidavat välti vilma.

Noormehe koolipäevad kulusid Esmese maailmasõja päevil Valgas. Nii on õpingute tagapõhjaks hoopiski muutunud kodulinn toiduainete nappusega ja vahetpidamist läbisõitvate sõjaväerongidega. Vähehaaval lähenes linnale suurtsirkoon, ühel sügisel päeval tuleb valgalastel läbi elada õhupommist – saksa teepellin teeb hävitustööd raudteede ümbruses ja ajab kogu linna paanikasse.

Pikalevenivast sõjast hoolimata elatakse tagalas siiski kuldagi edasi, noormees jätkab õpinguid ja innustub kord-korral ikka enam kunstist. Siis õnnestub tal lõpuks pääseda kunstikooli Venemaal.

Veel valusamini annab sõda end tunda võralt maal studeerivale noorukile. Vene armeed kaotustele frondil järgnevad rahutused kodus. Tsaar kukutatakse riigi juhtimisele asub ajutine valitsus. Mell on teada selle heade loostuste alanud riigipöörde kurb lõpp.

Kuidas kõik see kaootiline aeg väljendub kunstnikooli argipäeval, sellest kuuleme põnevalt üksikasju kunstniku jutustuses. Juhtub sedagi, et poodiumil alasit poseeriv modell hakkab kunstiplaatele agitatsioonikõnet pidama. Tänavail liikudes tuleb pealtvaatajaks olla, kuidas vana kindral paraadiplatsil määratsevad sõdurite jalge alla trampits ja kuidas siis ta veriste mündritükkidega tantsitakse.

Linna rüüstamisel võidurõõmuseb mõni hullunud saagimees rõõvitud kasukaga, teine katkise peegliga, kolmas tiiklaveri jalaga, kõike saadab kaalukalt rabin rahulikus paigas oma peadupalgast välja ning mängib mu-reult.

Õpingud loengutal ja maailmis-saades vahelduvad muuseumi-

de ja rikkalikult kunstiteostega ehitud kirikute külastamisega. Neil rahutuil aegadel satub noor kunstijõnger pooleldi eksikombel isegi Kremli müüride vahele revolutsiooni keskkomitee kõige pühamasse palika.

Sellest olukordestavast kohast pääsemisel on talle abiks läti keele oskus – valvesõdurid juhtusid olema lätlased, kellelede emakeele kuulmine võrra suust oli rõõmsaks üllatuseks.

Elu revolutsiooni keerises muutub Venemaal üha ohtlikumaks, on vaja pääseda tagasi kodumaale. Väljasõiduloa hankimine on äärmiselt raske, seda enam, kui taheks minna läbi fronti. Reispilteks raha laenamine juhuslikult väljuvale rongile, rongile pääsemine põgenikemurrus, kus inimesi trambitakse isegi vagurinatate alla, õnnetu pileti kaotamine – kõik sellised kirjeldused annavad teosele detektiivromaanil põnevuse.

Agaga nagu roomaanis – ka kõige kriitilisemates ja lootusetumates olukordades on kangelaadne, ta võibab takistused. Pärast ohtlike seiklusi on noor kunstnik ometi lõpuks tagasi Valgas.

Uuesti vanematekodus, tuleb hakata igapäevast leiba teenima lavadekoratsioonide maalimisega – kunstnik töötab mõnda aega Vaiga "Säde" teatris. Siin avaneb huvitav maailm – võib jälgida teatri- ja muusikaravha tööd "kullisid tagant vaadatu-na."

Vanematekodu jääb kitsaks, nismatult väike Vaiga linnake. Põdenud läbi raske haiguse ajal, kui vene väeasid linnas rüüstavad, järgneb lahikumine. Kunstnik saab õpetajakohaks Rakvere gümnaasiumis. Jälgigi uus ümbrus ja uued elutingimused.

Vaheldust pakuvad kokkupuutimised kohalike kultuurinimistega, väljapaistvamad kujud neist on kirjanikud Jüri Partjõd ja Jakob Liiv, ja Jakob Liiv, eriti aga Volmar Kuljus – uuenud-meelne pastor ja suurepärase kõnemees. Suvel on võimalus maailmiskastiga matkata Tolla rannikul.

Rakveres oli avatud õpetajate seminar, nõud kutsutakse Ole ka sinna õpetajaks. Aga kuna kooli puuduvad omad ruumid, hakatakse hakataks otsima sobivat uualust maal suuremates mõisades. Pakkumisi saabub mitmelt poolt, kuna mõniksind sel viisil loodavad saada ajajätkendust maade tükkidamale.

Kuidas õpetajad vastusadetud küthobustel sõidavad inspekteerimiskikudele, lauluõpetaja Cyrillus Kreek organiseerib saandis ühislaulu, rikkalik pidulad Forkuni lossis – needki kirjeldused on huvitav ning põnev lisa meele kultuuriloole.

Peatuma jäädaks Malla mõisale Kunda lähedal, see saab tulevase maa soola ajutiseks koolituspaiaks. Seminari õppetöö mereäärse Malla lossis kõrgel parkal ja vabad tunnid lossi tornikambri on kindlasti üks idüllilisemaid episoodide noore kunstiku elus.

Teatavasti on Malla mõisal ja rannikul vanad kuulsusrikkad kultuuritraditsioonid: lossihärra oma seltsme nägusa tütreaga selis meele huile hälli juures kolm sajandit enne õpetajateseminaril päevi. Laeyahukust pääsenud kirjanikud leidisid siin aastal 1635 lahe vastuvõtu ja üks luuletajatest jõudis paitselt armuda lossihärra kahte tütreasse.

Sellest õnnelikust elamusest annab veel tänapäeval tunnistust poeeti ladinakeelne luuletus "Amor duplex". Ka noore kunstniku ning seminariõpetaja teed saadab jumalatar Amor Viru-Nigula rannikul kaks öde ning "kaherkordse armastuse", nimelt Malla mõisast mõne kilomeetri kaugusel Letipea neemel,

Ranna kumitäre kohtab kunstnik veel aastaid hiljemgi, kui ta kord jälle siin suviliab ühe oma andekama õpilase Luit Lait pool, kes on saanud rannas koolijuhatajaks.

Malla idüllil põhnu pikaajaline koolile ega joonistamisõpetajale. Järgmine postijaam kunstniku elumaanteel on Tartu. Vanas ülikoolilinnas on võimalused enesarendamiseks ja loomingutööks muidugi tohutult avaramad. Järgnevad suured portreemaalingud, millede igadhel on oma põnev ajalugu.

Mainitagu siin ühte neist, meele portreekunsti ühte tippsaavutust – Juhan Simmi portreed. Põnev on lugeda kunstniku ettevalmistusi ja elamusi selle teose puhul. Vajatakse pikaajalist maailma parelmate kunstnike teoste uurimist, kui tahetakse luua midagi suurt, vajatakse isegi enda füüsilise konditsiooni hoolikat silmaspidamist ja pidevat kehalist treeningut, kuna ainult terves kehas valitseb terve vaim, mis suudab luua midagi silmapaistvat.

Vajatakse hulgaliselt visandeid ja eellõid, modelleja põhjaliku tutvumist. Kõigest sellest jüstutab kunstnik põnevaid üksikasju. Kuuleme muudegi kuulsate portreemaalijate valimiseest – Visnapuu portreest, Galliti portreest. Kunstniku mälestused puudutavad endamõistetavalt ka ta paljusid kolleege ja Tartu kultuurile.

Kohanimesid ja aastaarve pakutakse raamatust tagasihoidlikult, osalt vist ka selle tõttu, et autori puuduvad võimalused kontrollimiseks – ürikud ja tolleagedal ajalehed pole kättesaadaval. Trükkiviga leidub oma jagu, eriti on ladjua vähe uuenduslikult andesõitnud võõrsõnu.

Kunstniku jüstustas katkeb põnevus kohas, kesest produktiivset loominguperioodil. Jääme huviga ootama selle erakordset väärtusliku teose teist köidet.

HERBERT SALU

Ameerikast

Kongressi informatsioonide järelse kavatseb valitsus likvideerida USA välisministeeriumi juurde kuuluva USA informatsiooniteooria (USIA), millise välispropagandilised ülesanded läheksid otse välisministeeriumile üle, kuna Ameerika Hälil jääks omaette asutuseks.

Põllutöminister Butz enustas, et USA-s ei seata sisse toiduainete ratsionaliseerimist, kuigi on peatset ette näha toiduaine hindade tõusu ja loomaliha, sealiha, linnuliha ja kanamunade alal võib tekkida puudust.

President R. Nixon teatas kirjaga Senati uurimiskomisjonile esimehele Sam Ervinile, et ta ei anna Ervinile välja heilinte, mis Valges Majas tehti presidendi telefonikõnedest tema lähimate kaastöölistega. Senaator Ervin nõudis nende linte väljaandmist.

President Richard Nixon lahkus kopsupõletikust toibumuna mereväe haiglast, asus arstide keelust hoolimata kohe tööle ja teatas, et täiesti aluseta on jutud, nagu ta lahkuks presidendikohalt, vaid ta kavatseb oma ametiaja lõpuni kohale jääda.

METSAKODU UDISMAA

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

Eduard Ole vaatab tagasi oma elu maanteel sõnas ja pildis. Kunstniku memuaarilist raamatut on lugenud kirjandusdoktor Herbert Salu, kes leiab, et see on põnev lugemine ja erakordset väärtuslik teos.

Perenaistele

Pohljad ja pohlahoidised

Pohl ehk palukas on Põhjamaa metsamari mis hoidub alal ka väiksema suhkruhulga tarvitamisel kuna sisaldab konserveerivat bensoehapet. Pohlades on ka eriti rohkesti isooratavalt orgaanilisi happeid. Viimased kutsuvad esile suurema seedemahlade eritumise ja seega soodustavad toidu seedimist. Pohl on peamiselt salatimari ja sellena on ta heaks lisandiks ühekülgsemale talvisele toidule. Selles seisabki pohlade esmane väärtus.

Mis puutub askorbiinhappesse, s.t. C-vitamiinisse, siis viimast on pohlades vähe. Nii kui seda on vähevõitu ka mitmes teiseski marjas. Vastavalt rootsi uurimistele ja prof. E. Abramsoni andmetele sisaldab 100 g pohlil 13 mg C-vitamiini. Täiskasvanu keskmise ja päevane C-vitamiini norm on 60-80 mg. Vähem kui pohlades on C-vitamiini viinamarjades, poldmarjades ja jõhvikates. Kuid marjade, ka puuviljade keemilisel koostis on väga mitmesugune. Kui näiteks jõhvikates on C-vitamiini vähem kui pohlades, siis raudaühendid on jälle jõhvikates rohkem kui pohlades. Sellest tuleb teha järeldus: on soovitatav võimalikult mitmekesist toitu, ka mitmelikili marja ja puuvilja, eriti nende saagi hooajal ja värskest.

Pohlakeedis

1 kg (ca 1 3/4 liitrit) pohlil, 3-4 dl vett, 1/2 kg (ca 6 dl) suhkrut, soovi korral tükkide kaneeli või sidrunikoort.

Puhastatud ja loputatud pohlad panna keedunõusse, vesi valada peale. Kui pohlid keevad, lisada maitseained, suhkur ja pohlil keeta veel 15-20 minutit. Keetmise vältel tuleb hooliga riisuda vahut. Keedis sobib salatiks eriti kanaprae juure, kuid ka muu liha-toidule lisandiks.

Pohlakeedis, hõõrutud

1 kg (ca 1 3/4 l) pohlil, 2 dl vett, 1/2 kg (ca 6 dl) suhkrut.

Puhastatud ja loputatud pohlad panna keema keedunõusse, vesi valada peale ja keeta nõrgal kuumusel 10-15 minutit. Vahel riisuda. Keedunõu kuumuselt ära tõsta. Lisada suhkur ja vahetevahel aeglaselt segada kuni suhkur on täiesti lahustunud ja keedis muutunud läikivaks, pisut paksemaks.

Vargad ja dollarid

BRÜSSEL (VES) – Ühest Belgia traktori-firmast varastasid murevargad 120.000 Belgia franki (Rkr. 136.500), kuid jätsid puuturnata seifis leidunud 10.000 USA-dollarit (Rkr. 40.000).

Tabamisel küsiti, miks nad jätsid ameerika raha puuturnata, mispeale vargad vastasid: "Lugesime lehest, et USA dollar on kaotanud väärtuse..."

ELLEN ROOSME

"Järvamaa" hellakeste-hundulaagri juht Asta Sihiväl annab "korralikule nooremale hellakesele" Maare-Reet Tomsonile vastava diplomi. Tagaplaanil üks tegevusjuhtidest Hilde Pundi. (Foto Ilmar Kazjandi)

Kanada: Vägivald kontrollkomisjoni liikmete vastu

SAIGON (VE) – Kanada üllatas enne lahkumist Vietnami vaherahu kontrollivast komisjoni, kus ülejäänud liikmed on poolakad ja ungarlased, viimaseid ettekandega sellest, mis tabas kanada ohvitseri JUST FNL-vangistuses. Teatavasti nende helikopteri lasti alla ja neli hoidis seejärel vangis Revolutsioonilise ajutine valitsus.

Kanada ei protesteerinud kaptenite Ian Patteni ja Fletcher Thomsoni vangistuse ajal, mis kestis 18 päeva.

Rapordis, mis Turner, Kanada peadelegaat, komisjonile ette luges, üteldakse, et Patteni ja Thomsoni "keelduti isegi kohtlemast nagu tavajärg sõjaväelase. Neli allutati jalamarsisidele seotud kätte ja seotud kõrdega. Neid võeti ära nende univormid ning neid allutati poliitilisele propaganda. Kapten Patten kannatas ka füüsilise vägivalla all. "Nisugune kohtlemine rahvusvahelise kontrollkomisjoni liikmete suhtes on täielikult lubamatu ning selle leidub maailmas vaevalt preteenti."

Turner ütles, et ta esitab oma rapordi Ottawast saadud instruktsioonide kohaselt, kuid jättis mainimata, miks ta nisuguse hävitava rapordiga välja tuleb nii hilja pärast vahejuhtumist. Rapordis kritiseeriti tugevalt FNL Ajutist Revolutsioonilist valitsust, kes süüdistas kahte vangivõetud kanadalast pettuses, ütelles, et nad ei mingid kontrollkomisjoni liikmed, vaid spioonid. "Nisugune süüdistus on absurdne," ütles raport, "ja näitab ilmselt Ajutise Revolutsioonilise valitsuse suhtumist rahvusvahelise kontrollkomisjoni ja selle tööse."

Raport tuli teistele kontrollkomisjoni liikmetele üllatusena ning nii ungarlased kui poolakad ei võtnud mingit seisukohta Kanada rapordi suhtes. Ungari esindaja saadik Ferenc Eszterhazy mainis vaid nii palju, et Kanada poolt esitatud raportis on mitmeid lobeid, millega tema ühineda ei saa.

FNL VASTUSÜDUSTUS

Pärast kanada delegatsiooni lahkumist aga esitas FNL kanadalaste vastu omapoolse süüdistuse, mis kõlab järgmiselt:

"Alates sellest päevast kui kanada delegatsioon asus oma missiooni täitmisele kuul selle päevani, mil kanada vaherahu kontrollkomisjon Vietnamist lahkus, ei ole see delegatsioon täitnud oma kohustusi.

Kontrollkomisjoni kogu selle aja kestel on kanadalased olnud tugevalt erapooletud ning on pidevalt tõlslas vales valguses esitanud, laimu levitanud ja ebaõiglast kritikat avaldanud meie Ajutise revolutsioonilise valitsuse suhtes. On selge, et kanadalased viimase kuue kuu jooksul on toiminud USA käsialastena."

SÖBER TÖÖ

Meil kõigil on oma sentseis elus tulnud läbi ja üle elada lühema või pikema kestvusega üksinduse hetki või perioode. Oleme neist kõik, igaküsimatult üheksa. Raske on üksinduse talumise vahet tänapäeva maksumaks-maksab ja kramplikult seltskonda või seltslust otsivaks ühiskonnaks.

Paar-kolmkümmend aastat vanade ajalehelõigete ja väljavõtte kaustas sattus pilk kolletunud lehekesele tsitaadiga pealkirjaga all "Töö". See oli kirjutatud meie õnnetu, valmuhaigusega võitleva Alatskivi-poeedi Juhani Liivi (1864-1913) poolt aastal 1909 ning kõlab oma tänapäevani ületamatus tabavuses ja sügavmõtteluses alljärgnevalt:

"Kui sul kedagi ei ole, keda armastada, omaks nimetada, isa, ema, venda, õde, naist, last, ja kui sul ka midagi ei ole, aga midagi soovimatut küll on: kahtlustun kuldagi su peal, inimeste halb arvamine sinust, halb jutt jne. – siis vali enesele üks omaks, kes õige truu sõber on:

Vall töö!

Tulma meele rammetuses latsaks jäänud kätel hakkavad vastu tahtmist tööle, vaim, uskumatu, kõva, ponne, katsub pilkavalt naeratada – nii osavõtmatu on ta kõigile – nad harjuvad, enne vastu tahtmist, uskumatult – siis – läheb, läheb aegamööda!

Julgust tuleb aste-astelt.

Sirgeks hakkab keha tõsuma, kärmemalt süda tuksuma. Tervemalt, soojemalt. Sina usud, sina looad.

Sina hakkad armastama. Iseennast. Iseennast enese töös. Ja suur on see, keda sa armastad, suuremat inimestel ei ole kui tegu. Kahtlus, heitus, võimuta kannis tervise, väsinud tööarmastus, pleekunud lutundmus, unakusarmane aus meel, nirkisjäänud meeleteravus – nad on üles tõusnud töös, kujukse saanud, elavaks, nähtavaks.

Enese töös oled sa üles tõusnud.

Tema armastab sind, sinu töö, sina teda."

Äkki on nagu kergem hingata südasuvises lämmatavas KUUMUSES. Kuid peatselt tõstab skeptitsism pead: kas see on ikka kõik ning midagi "tõpikku"? Kas ei ole meil pikaks elueaks vaja siiski midagi rohkemat, midagi veelgi sügavamat??

Siiski, üksiku, õnnetu, mõnede poolt ebaõnnestunaks peetud poeedi sõnad jäävad kauaks kõrvu helisema ja meelde mõlkuma: eks ole tema tunnetus tööst vähemalt üks osa elavaist tõesõnadest.

5. kuni 8. augustini peeti Metsakodus hellakeste-hundude "Järvamaa" ja gaidide-skautide salkade laager, millest võttis osa 40 noort. Vaatamata mõnedele sajudele godele saadi tegevuskava läbi viia ilma häireteta: hellakesed ehitasid oma Türi telklaagri koos raadiomastiga, hundude telklaager Tapu kujutas endast tähtsat raudteesõlme, kuna gaidide-skautide suursaavutuseks tuleb lugeda 24-tunnist haiki. Igal õhtul istuti lõkketule ümber, iga päev kajab Metsakodu puude vahel populaarseks saanud rivitakt "üks, kolm, seitse ja pool". Laager kinnitas meile, et eesti skautlik noortetöö elab hea semoliselt Rootsis edasi ka 1973. aastal.

Laagri juhtkonnas moodustasid enamuse paguluses sündinud ja väljaõppinud noortemaleva liikmed. Nii oli salkade laagri peajuhiks Tiit Nurmela, keda abistasid Kalli Klement ja Jaak Kivikari. "Järvamaa" hellakste all-laagri "Türi" juhataas Aili Aasa, ja hundude "Tapa" eesotsas seisis Reet Kotkas. Kuid viimased said tõhusat tuge meie kauaaegsetelt veteranjuhtidelt Susanna Tomsonilt ja Hilde Pundilt, kuna peajuhli vastutus lasus oma varajasema tööga üksikuhundude organiseerimise ja juhtimise suurt tunnustust pälvinud Asta Sihivälil õlgadel. Kui veel nimetada, et perenaistena tolmisid omaaegne gaidmaleva juht Alma Väina ja tihti appi palutud Helmi Ojaveski võiks kõnelada kontinuitaasteid maleva noortetööst juhtimisel. Laagri perena-pereisaks oli Ivar Valvet.

Laagritega on tihti ju nii, et kuidas sa seda ka planeerid või kavandad, ikka tuleb omajagu improviseerida kas ilmastikuliselt või muudel põhjustel. Nisugustest improvisatsioonidest ei pääsenud ka "Järvamaa" – äkilised vihmahood sundisid tegevuse maastikult Metsakodu söögisai, pilkeakergustades saatisid välkkesed laagritelaniku taredes. Ent see kõik demonstreeris al-

Meie noortemalevas ja ka lapsevanemate ringkonnas on viimase ajal juttu olnud vajadusest reformeerida skautlikku noortetöö põhiluseid: on nagu hakatud kartma, et skautlus muutub ajakohatuks ega suuda sammu pida da kiire ühiskondliku elu arenguga. "Järvamaa" hellakste ja hundulaager peeti siiski "vanas" vaimus. Seal ei paugitud küll seadusi, töötust või erikatsaid, kuid seal valitses kord, millest mäletame juba noortelaagritest iseseisvas Eestis. El olnud sellestõttu märgata ka venimist, ja juhi vihe, et kuule, poiss, mine siia tarre tagasi, sinu voodi nagu seepasa, saavutaski tulemuse, et taredes valitses kord. Nilsamasugust korda võis näha söögisaali minelku – sirges ja rõõmsas rivis. Ning kurioosumiks oli nähtus, et ega gaidid ja skaudidki saanud lausa venivillemeid mängida. Näid pidid ju eeskujuks olema väiksematele, ja et eeskujuks oia, tuli enne ise eeskujut võtta nooremalt. Ebatavaline ringkäik, kuid kasulik.

Laager lõpetati pühapäeval ilupüäljaku õhisluuluga "Õnne Eesti rand ja saared" ning lipu langetamisega. Oli laagrijahi tänuõnna ja kuuldus vägevaid al-täh-hüdeid noorte ringist. Aga ka põnevusega oodatud premeerimine.

Toredamaks hunduks kuulutati kaheksaastane Aadu Ojaste, kuna toredamal hellakese üllitil võib kanda Maria Rõhla. Korraldajate nooremaks hellakeseks osutus Maare-Reet Tomson, kelle auks peab ütlemat, et ühel esine-nud kriitiliselt silmapilgul säilitas ta rahu ja oivalise meelekindluse, mis teeks au igale täiskasvanu-le. Korraldajaks vanemaks hellakeseks nimetati Helen Tomson, kuna korralik hundu oli Olev Lil-leske.

Kõige rohkem punkte sai parima hundutegi võistlusele "Kaut-la" koosseisus Rein Vahemaa, Helmo Nõu, Olev Lilleske ja Per-Arne Norvell. Hellakste osas oli parimaks telgiks "Pala" koosseisus Maare-Reet Tomson, Maria Rõhla ja Katrin Soomägi. Edasi said diplomid metsamaali alal: kaks esikohta "Jahiloss" Marilinn Lõhmus ja "Metsakodu pere-las" Margi Lõhmus, kaks teist kohta "Oksa vaim" Anne-Liis Havama ja "Metsakodu maastik" Indrek Väinu, kaks kolmandat kohta "Auto" Mats Ojaste ja "Kanaribik" Maret Eesmäe.

Kivikujudega said kaks esimest kohta "Asta ja Sellu" Linda Mägi ja "Kivikorv" Helen Ants-maa, kaks teist kohta "Kajakas" Ivi Soomägi ja "Linda" Linda Pilt, kaks kolmandat kohta "Pari" Anne-Liis Havama ja "Moodne hundu" Marianne Lõhmus. Kõige suuremalgi valmistamises sai esimese auhinna "Õis" Per-Arne Norvell.

Lõppkokkuvõtteks küsime hundude käest vastluse korras, et mis asi oli laagris kõige tore-dam, ja saime vastuseks, et see, kui Reet (hundulaagri juht) vihasaks sai. Kõige halvemaks asjaks laagris olnud hommikune üle-stõusmine ja pesemine.

ILMAR

Ei aita pastori noomitust, ei politsei kumminui – ainult Kissinge võib pooli sobitada.

* Delfi oraakli juures *

DELFI (EPL) — Ateenast Delfisse on kolmetunnini autosõit, aga linnast välja sõites on väike takistus, sest ühe taksoauto ja privaatauto vahel on midagi juhtunud ja taksojuht tuleb oma autost välja ja seletab ning lautab käsi ja kogu autodolli seisab tema tõttu. Paari minuti jooksul on aga kaks troopikaliiviriv politseiniku kohal, likvideerivad kiiresti olukorra ja kõik pääsevad jälle sõitma.

Meid on kaheksa sõitjat ja ma kuulen, kuidas mu taga istuv juuritarist ameeriklanna oma naabritele seletab, et ta on olnud kümme päeva Iisraelis, aga ta pole jõudnud Akropolisile tippu, täpselt kümme jalga on jäänud puudu, kuna on olnud väga lihe ja ta oia kartnud, et ei pääse enam alla.

Me sõidame pikki Ateen-Saloniki autoteed on see on avar ning moodne tee ja tunnise sõidu järele tuleb tee kasutamise eest Tollilazal tolli maksta — mis on öieti Ameerika süsteem. Tee kulgeb pikki orgu, mis on jagatud põldudeks kust teravil on juba õigatud, kaerapõldud veel rohetasid, samuti ka maisipõldud, kartuli-väljad, tubaka- ja sibulapõldud.

Kohati paldis ka viinamarjasaadusi ja olivipuu alasid. Maastik on ilus ruuduline, kuna juba koristat ja kollased põllupõld asetsesid segamini veel roheliste aladega. Orgu piiravad mäeahelikud sursid silmapiiri koormale ja on kohati õige ähvardavalt püstise servaga.

Oma naabrit kuulen, et taluniku elavad külaüks koos ja kuna põldud on kaugel ja alalil, siis on enamus külasid olnud omale bussid, millega hommiku poolde sõidetakse ja õhtul jälle tagasi koju.

Ameeriklanna mu taga on nõudnud oma perekonnale kirjeldata: miseni! ta peab oma meest ühehommene Amsterdami kohtama. Mees tuleb Londonist kus ta on teatris käinud ja seda armastavad nad mõlemad väga, aga Ameerikas nad teatris ei käi, sest New Yorkist nelikümne milli välja: sõita ja õhtul jälle tagasi — ei, seda nad ei tee.

Me pöörame autoteelt ära ja algab kitsas ja keerlev maantee mägide vahel kus kohati vaevalt ruumi on ühele sõidukile. Enne Levadia linnakest tehakse peatus kohas, mille nimeks on ingliskeelne "A friendly stop in Levadia" — kus saab kohvi ja Coca-Colat — mida on ka hädasti vaja sest soojust on jälle üle kolmekümne kraadi.

Pikkamööda jõuame Parnassose jalale, aga seal elavad suurvaimud on täna vist puhunud kuna mäe tipp on määsitud süngettesse pilvedesse.

See mägi on tõesti võimas ja mõjub ligipääsmatuna ning antikeel kreeklasil võis tõesti tekkida arusaamine, et seal ülal pidid asuma hoopis teistmoodi olused. Ja nad olidki teada saanud, et seal ülal elas palkese ja kunste jumal Apollo, ja et tal seal kõrgel mitte igav ei oleks ühinda, siis oled talle seltsiks kaunid naised muusead näl. Hiljem on sinna üles saadetud elama aga ka harilikke suurvaimu ja geeniuse.

Me jõuame Arachovi külan, mis on juba Parnassose jalal ja tuhat

meetrit üle merepinna — külas elab kolmteist inimest ja need on tuntud omapäraste ja toredade tekstiiltööde poolest. Kitsas tänavas on pood pöö kõrval ja kõik seinad on täisriputat värivärkidega valpu, pluupe, sälle ja käekotte.

Müügi astun ühe poe uksest sisse ja ostan oma vennatütre jaoks kandekeoti — see maksab viieteist drahma (kaks ja pool krooni). Ameeriklanna on mu kõrval ja ta on valinud omale kolm rahvarõivade nuku ja pakub nende eest kolmkümne drahma vähem kui kaupmees nõuab. Jätan nad kauplerna ja jalutan veidi ringi.

Ja siis olemegi veerandtunnise ringlemise järele pikki mäekülgi Delfis. Ma näen, et asula on olnud Parnassose kallakul, aga Apollo tempel kus asus oraakel — Phythia — on rajatud avarale nõlvakule. Ma jätan mööda gümnaasiumi (võimala) varemeid kus treenisid sportlased kes pidid osa võtma kõrgemal asuval staadionil toimuvaist võistlustist.

Gümnaasiumi taga oli püha alikas, kus igamees kes tahtis oraakli jutule pääseda pidi end enne pesema ja harima. Siis kõndis ta piki sama rada madalate olivipõldude all mäekülge mööda üles lga linnarilgi pool püstistat ohvrikolledast mööda templi ette.

Siin oligi kogu muistse Kreeka vaimne keskus — ja selle töendiks oli templis ka n.n. omphalos — maailma naba. Ja see maailma naba on praegugi veel alles — küll hoitakse seda nüüd Delfi muuseumis — ja see väärtuslik marmornaba on umbes meetri kõrgune poole muna kujuline ja saladuslikkude ornamentidega kaetud skulptuur.

Igal külmus usuti a. 800 e.Kr. et see oli kogu maailma keskpunkt ja siit lähetati laiali palkesejumala soove ja käskused oraakli suu läbi. See tarkus oli nii suur, et seda käis peale kreeklaste kuulama ka välismaistele vägevaid, nagu kuningad Midas, Kröösus ja Gyges.

Delfi ajalugu aga näitab, et inimsugu pole mitte ainult rikkus-rikkuse-alkate pärast sõdu pidanud, vaid ka tarkuse-alkate pärast — nii on Delfi pärast olnud neli n.n. Püha sõda, enne kui kokku lepitati, et see koht on hoopis vajalikum omavahelise rahu hoidmise mõttes ja moodustati Kreekalinnrikkeid liit.

Peale n.n. Phythia mängude — mis oli kehakultuuri harrastus — toimus siin ka valmuuskultuuri harrastusi teatritendustele näid templist pisut kõrgemale mäekülgele rajatud amfiteatris, kus oli istekohti seitsmele bühandele pealtvaatajale.

Me siiski teatritendusele praegu ei lähe — vaid esitame oma küsimuse preestri, kes kontrollib kas me kõik rituaalid oleme täitnud ja ohverdameis teinud ja maksu maksnud. See kõik oli korras ja nii läks Phythia — üks vanem naine templi tagaruumi kus asusid Püha Kolmjalg ja Omphalos — too maailma naba — seal näris ta loorberi lehti, jõi püha allika vett, istus Pühale Kolmjalgale ja hingas sisse selle all olevast põrandapraost tulevat auru või suitsu.

Preester läks templi eesruumi ja hündis seal välja häalega oraakliile esitatava küsimuse.

Phythia, kes selle aja peale küll oli juba ekstaasi sattunud, vastas mingite poolikute ja segaste lausete, milliseid preester üles kirjutas ja lõplik vastuse värsidesse pani.

Ma küsisin kas Apollo vaim võib veel maailmas valitseda, ja vastus mille preester mulle andis, kõlas nii: "Ühe kuningale, et kaunistelhet tempel on kokku varisenud. Phoebusel pole enam hätti, ega pühitsetud loorberipuud ega kõnelevat allikat. Isegi vee kõne on kustunud."

Ma ei oska selle ennustusega midagi peale hakata ja jätan rahult vägevate kiviplaatide ja marmorsamaste vahel ringi kuni korraga taipan, et see on täpselt seesama ennustus mille Phythia andis keiser Hadrianusele.

Ja see on muldugi õige — vee kõne on kustunud ja meie ei saa enam kunagi Apollo tahtmist teada. Meil on hoopis teised jumalad ja teised rituaalid, ja sellest, mis oli püha kakstuhat viisada aastat tagasi on jäänud ainult kivise märgid, ja needki on purunenud ja murdunud.

Peale mõne valvuri pole mu ümber astumiski kreeklast — kõik on võõralt maal ja ookeani tagant tulnud, nad fotografeerivad sambaid ja templivaremeid, oma perekonnaliikmeid, ja isendit. Aga midagi vilvad nad siit ometi kaasa, mingi mõtte või mulje aegade taha kadunud maailmast. (EPL/EKS).

A. Raun, ajalooteadlane Kallifornias USA-s, kus ta on ülikooli õppejõuks, viibib Soomes koos abikaasa uurimise otstarbel.

August Kukkane, seltskonnategelane Baltimores USA-s, täiskas oma 50ndat sünnipäeva. Ta töötas ehitusettevõttejana.
Anne Tõlling, pol mag., laulatai Lündi toomkirikus tehnoloog Gunnar Carl Bertil Nyléniga.

• Eksamid

Lake Superior State College'i Michigani osariigis USA-s lõpetas BA kraadiga sotsioloogias ja psühholoogias Kalev Kommusaar, sünd. a. 1950 Rootsis.

Toronto ülikooli lõpetas BSc kraadiga Arvo Kuld, sünd. 1950 Kanadas. Ta jätkab õpinguid arsti kutse saavutamiseks sama ülikooli arstiteaduskonnas.

Toronto ülikooli inseneriteaduskonnas lõpetas BA Sc kraadiga Jaan Mori, sünd. 1950 Stockholmis.

BALDER JAANI veste: KEDA KIRUDA?

Nad armastavad vahel kokku tulla ja juttu ajada. Aleksander Tiidus ja Eduard Tõnismaa. Vanema põlve mehed, aga tänapäeval sellised eesnimised enam panda. Ükskõik, eks mehed ise kuulu tänapäeva.

Välkese dringi teevad ära, aga joonime ei ole see, mis neid tõmbab. Neid huvitab igasuguste probleemide arutamine. See läheb tavaliselt ikka tuliseks ja siis on jääjoo-giga hea keelt kasta.

Kul nad viimati jälle koos olid, ütles Tiidus: "Meil on kibedasti juhte vaja."

"Sul omal pea otsas," naeris Tõnismaa.

"Ega meil neid juhtimiseks vaja ole."

"Milleks siis?"

"Et oleks, keda kiruda," vastas Tiidus.

"Pead sa siis tingimata kiruma?" küsis Tõnismaa naeratades. Neil on see ikka nii, et just algab naeratsuste saatel ja lõpeb...

Tiidus vastas:

"Kui sa jätad midagi tege-mata, siis on hea, kui on keegi, kelle kaela süü ajada. Ma muldu ka. Vahel on kange tarvi-dus kiruda ja siis on igavene häda, et ei ole keda kiruda."

"No eks sa kiru siis seda, et ei ole keda kiruda," sõnas Tõnismaa ikka veel naeratades.

Muigas heatahtlikult sõbra üle.

"Eestis oli hea asi, seal oli valitsus ja parlament, muid-kul pane pihks nii et paugub," sõnas Tiidus kahetsedes, nagu igatseks ta vanu aegu tagasi selleks, et oma valitsusele pähe anda.

Tõnismaa ei naeratanud enam. Ühes tõsiselt:

"Eestis olid kõik asjad ilusti korras, seal meil ei olnud vaja oma juhte kiruda."

"Ma loon sulle siit midagi ette," sõnas Tiidus ja võttis sohvalaust ühe teose. Oli ilmine, et ta oli selle sinna valmis pannud, et kui sõber tuleb ja ma jutu sellele teemale juhin, siis on käepärast võtta.

"See on 1932. a. septembri-kuu "Looming". Kuula, mida sin Henriik Visnapuu "Eesti päeva" puhul meie juhtide kohta ütleb."

"Visnapuu oli suur patrioot, tema sõnu ma olen alati valmis kuulama," vastas Tõnis-mäe.

Tiidus luges: "Eesti üldine elu ja olu käib tänapäev alati välispidise tähe all. Võimali-kud loovad jõud on kaldunud kihvivillise poliitikategemi-sele, valitsuse lohmakaupla-misele, ning on enesega kaasa kiskunud kogu rahva."

"Kogu rahva?"

"Kuula edasi: 'Soojad ko-had, välispidine elegants, mõ-nusused, võim, ordenid on saanud inimeste ideaalideks. Nende peale peetakse jahti ihu ja hingega. Ja unneab kõik muu."

Tõnismaa suu oli jäänud kin-ni, ta vangutas tummal pead.

Tiidus jatkas lugemist: "Kas eesti kirjanik ja ta raamat peab minema sellega kaasa, peab omama need kor-rumpeerit ideaalid?"

Ja-jaa! Ideaalid! Neid ei olla eesti kirjanikul ja ta raamatul. Aga näidake mulle üks rahvuslik või üldinimlik ideaal, mille oleksid liikuma pannud meie rahvajuhid ja mis haaraks ja valmistas töle ja teole? Teie ei oska neid näidata. Sellepärast, et neid ei ole. Ma ei küsi äärik-ke, näidatagu sarnast, mis viiks kaasa inimese kogu ta ihu ja hingega."

"Kes see on, kes niiviisi kir-jutab?" küsis Tõnismaa.

"Sa ju kuulsid, kes ta on. Ja kuula nüüd edasi, mis tal veel on ütelda. "Avagem silmad ja nähkegi tõelises olukorda. Vi-rutagem kord ruslkaga lauale ja õelgem: meie ei taha enam pealt vaadata valmuu üm-bervahetamist korruptsiooni peenrahaks, oleme tüdinud lehmakauplemistest. Toom-pääl, ordenite küllastamisest ning söömise ja vastuvõtte, etikettide lauskirjadest, riigi-kogu stenogrammidest, mil-lest loeme seaduste edasitaga-si-pidumist. Oleme tüdinud kõigest välispidisest, tahame elada jälle vaimlist elu, nagu oleme osaltki elanud omal ajal."

"Ordenite küllastamine..." pormises Tõnismaa. Tiidus jatkas lugemist: "Veeretagem ära hauakivi

eesti raamatu hauakuse eest, õelgem talle: Tõuse üles! Sest tund on tulnud!"

Nüüd just on seda kõige roh-kem vaja, sest just praegu on meie valitud mehed käibe-maksu hauakivi veeretamas eesti raamatu hauakambri et-te.

Kui nüüd majandusliku kit-sikuse ajal, mis annab end tunda esmajoones raamatutur-rul, kuhu hädavaevalt saab veel mahutada 400–500 ek-emplari eesti proosat ja 100–200 eksemplari luuletusi, mur-takse meie valmuelus ärkamis-saja traditsiooni, mis hoidis ja kaitses raamatut, siis ei ole enam kaugel küsimusest: Kas omariiklik ja iseseisvus tõesti peab tähendama omakultuuri kadu?"

"Kas see "Looming" ej ole võltsitud?" küsis Tõnismaa.

"Ei ole," vastas Tiidus. Lu-ges edasi: "Selliste hirmsate küsimuste ringi viib meid praegune aeg ja praeguse aja juhid. Kui rahva majandusli-kud varad on nõnda ärama-jandati, et tuleb panna käsi eesti raamatu kõrri külge, et sellest välja pigistada raha poliitikamängimiseks, siis küll ärge nõudke, et eesti kir-janik ja tema raamat oleks an-duvait valmuust sellest si-just, mida pannakse praegu Eesti iseseisvusse."

Lõpetanud lugemise küsis Tiidus:

"Kas ei ole tore, kui on ju-hid. Saad nalle pähe panna, nii et..."

"Sulle endale tuleks pähe anda," vastas Tõnismaa.

"Miks sa nühid minevikust välja niisugused asju, mis meie vaimu siin paguluses võivad kahjustada?"

Kirumise just väljendub võitlusvaim, patriootiline soov, et asi oleks parem kui ta on. Paguluses kirutakse liiga vähe.

"No kuule, kui sa lahkelsid külvama hakkad, siis ma tit-len, kes sa oled."

"Ütle! Mina jälle ütlen, et rahulolu ei ole meie vaimu-tervishoiule hea."

Läksid õige kõvasti raksu. Polnud sellest midagi, viga et meil siin ei ole juhte. Kirusid teineteist.

Läs valbroschyren!
Så du vet hur du ska göra när du röstar.

RIKSSKATTEVERKET
— den centrala valmyndigheten —

Kui USA püüdis kohut mõista presidendi üle

NEW YORK (EPL). – Ikka rohkem on hakanud selguma, et kogu USA senati erikomisjoni juurdluse eesmärgiks on kuidagi viisi pääseda president Nixonile "naha vahele" ja ameerika ajakirjanduses esineb üha sagedamini spekulatsioonid presidendi enda vastutusele võtmiseks – kõik stüteed, mis on selgunud vähemate meeste kohta, ei näi erikomisjoni kuigi palju huvitavat. Võitlus käib nüüd presidendi ja erikomisjoni vahel. Olnud tuletat meelde president Andrew Johnsoni juhtumit a. 1868, keda senat siis tahtis vallandada ja kohtu alla anda.

Põhjuseks oli asjaolu, et Andrew Johnson püüdis teostada kokkuleppe poliitikat lõuna osariikide rebellidega president Abraham Lincolnil valmus. Watergate'i afäär on vaid järelmänguks Nixonile ja tema erakonna jõulisele sissetungile USA poliitikasse, nagu oli reaktsioon Johnsoni vastu järelmänguks president Lincoln reformatsioonile.

Johnsoni tagandamine oli võitluseks valitsusvõimu ja seadusandliku võimu vahetõrjades. vastuolu seadusandliku võimu ja presidendi vahel jõudis niikaugele, et vaatamata presidendi teole, kehtestas Senat oma seadusi ja taastas ametkohad nalle, keda president oli oma võimuga vallandanud. Kuna mitte kaugeltki kõik presidendi vetod ei leidnud tagasilükkamist, siis leidsid radikaalsed republikaanid Kongressis, et ainus tee on president Johnsoni kõrvaldamine 2/3 häälteenamusega. Lõpuks jõuti niikaugele, et presidendi vihati kaugelt enam kui asjased vaenlasid – USA lünnarlike.

President Johnsoni vastane kihutustöö rahvaesindajate ridades ja ajakirjanduse kaudu rahvahulka seas jõudis niikaugele, et puudus igasugune väljaveada presidendile võimaldada õiglast kohtu, vaid tegemist sai olla vaid massipühhoosiga või poliitilise lünnalusega. Selles mõttes on praegused kallaletungid president Nixonile samavõrdsed, sest tahaplaanile ka praeguses senati komisjonis on jäänud demokraatide peakorraldise sisemurdmise ja salakuulamise küsimus ja teised sellega seotavad aspektid, ja tulipunkti seisab president Nixon isik, kes tuleb kõrvaldada iga hinna eest.

Abraham Lincoln reformatsioon orjade kättemise seisels sada aastat tagasi kaalukeelile majandusliku küsimuse. Ning häälid ei langenud selle järgi, mis oli õige ja õilis, vaid tuldas see oli kasulik. Johnsoni päris eelmise valitsuse liikmena sõjaminestrina radikaalse republikaani Edwin M. Stanton, kelle püüduks oli saada vallutatud lõuna-

sariikide kuberneriks. Et lahti saada valitsuse sellest republikaanide törristat, palus Johnson Stantonit viimata lahkumisesse anda.

Stanton keeldus kuni kongressi järgmise istungini. Nüüd määras president Stanton asemele kindral Granti. Vihale aetud Senat teatas presidendile, et ta ei nõustu presidendi otsusega ja nõusid, et Grant teeb oma ametkoha vabaks Stantonit tagasitulekuks.

Sitpeale pidas president valitsuse koosolekuid ilma Stantonita. Avalik arvamine oli presidendi vastu, sest ta olevat käitunud diktaatorlikult ja on toiminud põhiseladuse vastaselt. 24. veebruaril 1867 tuli esindajatekoda kokku ja võttis vastu resolutsiooni karistussaktsiooni algamiseks presidendi vastu. Oli toiminud nüüd kuulus "impeachment" ja president oli määratud Senati kohtu alla, mis algas 5 märtsil ülekohtu eesistuja juhtimisel.

Ettevalmistused kohtuks toimusid suure äsistustöö saatel. Kohtuistung arnesed oli ilmnne, et republikaanid ei suvatsenud anda Johnsonile õiglast kohtu, vaid meeleolud olid kujunenud selliseks, et Johnson tuleb kõrvaldada Valgest Majast igasugusel võimalikul ettekaandel, kui ainult vajalikud 2/3 häälid kokku saadakse. Tunnistis anda presidendi kasuks oli keelustatud. Altkäemaksud ja survegruppide ähvardused olid igapäevased.

Sis selgus, et Senati 54 häältest oli tarvis süüdimõistvaks otsuseks 36 häält Demokraatide 12 häält ei saanud republikaanid arvestada, ka ka nende endi hulgas 6 deklareerisid, et esitatu süüdistusmaterjal pole küllaldane, et Johnsoni "impeachmenti" peatüki all süüdi mõista. Sitpeale oli republikaanidele selge, et nad pidid saama kõik ülejäänud 36 häält, et oma taht teostada. Nende seas senaator Edmund G. Ross üksinda tundus kahtlasena ja ei soovind oma seisuks kohtu ette teada. Sitpeale pöördus kogu poliitiline surve senaator Rossile, kes lõpuks deklareeris, et olles küll presidendi vastane,

nõuab ta presidendile õiglast kohtu, nagu selleks on õigustatud igat teine kohtualune.

Sellest silmapilgust peale jäilitati Rossi lga hetk. Tema ja tema mõttekaaslaste elamud olid alalise valve all. Nende tutvuskonnad olid üheda luubi all. Nende lga käik ja liigutus olid kirja pandud. Neid oli holatatud ajalehtedes. Neid oli ähvardatud nende valimisringkonades. Neid oli ähvardatud poliitiliste järeldustega ning isegi surmaga. Nende tagapõhjad ja eraelud olid uuritud pealaest jalatallani. Rossil peatusid kõikide pilgud, tema nimi oli kõikide suus ja tema kavatsused olid kirjutatud igas ajalehes.

Ross, teades oma seisukorda, vaatas sitpeale "otse alla poliitilisse ja võib olla ka füüsilisse kauda". Sest Rossi alnus hääl oleks saanud päästa republikaanide süüdimõistva otsuse. Otsustaval päeval olid Senati rõdud tulvil pealtkuulajast. lga senaator, kõik valitsusliikmed olid kohal. Surmavaikus valitses Senati ruumes. Häälletamine jõudis silmapilguni, kus puudus ainult senaator Rossi hääl vajaliku 36 saavutamiseks.

"Senaator Ross, milline on teie seisukoht", kõlas eesistuja peakohtunikü küsimus. "Kas on kaebalune Andrew Johnson süüdi, nagu süüdistus kõlab?" Ross ise kirjelbaid hiljem seda silmapilku: "Ei olnud ühtegi liigutist istungi ades, ei kostnud ühtegi sositat... Vaid lootus ja hirm peegeldus istujate nägudest. Sõna tösisel mõttes vaatasin alla oma lahtisele hauda. Sõprused, poliitsoon, heaolu, kõik püüduised ning ambitsioonid, mis teevad elu meeldivaks, olid olematuks muutumas minu kavatsust kahes sõnas. Siis tuli vastus: "Mitte süüdi. Tegü oli tehtud, kohusoli mööda ja president säästetud üheanusa häältega". See maksis senaator Rossile kogu tema poliitilise karjääri.

Ross ise motiveeris kunagi hiljem oma seisukohta järgmiselt: "Lalamas mõttes oli tegelikkohu ees valitsuse eeskutivafice. Süüdimõistva otsusega oleks presidendimäet degradeeritud ja oleks allutatud seadustandva kogu autoriteedile. See otsus oleks tähendanud revolutsioonilist pöörangut, millega USA suupärane poliitiline struktuur oleks ühendatud kongressi autokraatiaga. Johnsoni õigeks mõistmisega säätati USA parteiaanalikust võimust ja tolerantsi puudusest, mis on nii iseloomustav suurtele enamusjõududele.

Mis sai aga senaator Rossist? Pärast oma perioodi väljalistumist Senatist, pöördus ta tagasi Kansasesse, kus ta kannatas ühiskondlikku sallimust, kehakalist kallaletunge ja peagu täieliku vaesust. Ta oli omelt päästnud presidendi ameti kõrge autoriteedid ja endaväärtsuse tunde, sest ta oli käitunud oma südameintuustuse järgi.

Ühiskondlikud kired on ka nüüd president Nixon vastu leegitama aetud. Mõned jugevad juba väljendada, et liisk Richard Nixonil suhtes on juba langenud. Suur enamus rahvast jugevd seda alles siis korrala, või päreerida, kui sündmused on arenend niikaugele, et tegelikkus on sündinud.

Uta ja Peter Villmarile sündis Stockholmis poeg.

ALFRED Kuus, tuntud kanneldaja Torontoist, andis koos USA-S Vicksburgis Mississippi osariigis eluneva kanneldaja Andres Peeknaga kandlekonsterdi Chicago Eesti Majas, millele järgnes "ehtne külasimman".

Ristsõna nr. 23

5	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									

Parelane: 1-A kuulub servitsi juurde 2-A kirutakse liigsele rootsi ringhäälingus ja televisioonis 3-A aeglaselt, laialt (muus.) 3-F suurt, avarat 4-A kuulub rootsi näitlejate sugukond 4-F ülemaailmne transportennukite ühing 5-A leppimatus, viha 5-E jalgpalliklubi Itaalias 6-A teistmoodi, eraldi, omaette "värk" 6-G sellel 7-A sarikaline 8-A tuntud "Twist" kirjanduses 8-G vankri osa 9-A omapärane naise nimi 9-E Itaalia helilooja 10-A eesti kirjanik 10-G algus ehk lõpp 11-A vanuse 11-C teate 11-H ühendatud riigid 12-A radoon 12-C teadegaentuur 13-A ktingitud 13-F välkelinn Rootsis 13-H ktingitud 13-F muusikaline term 14-A krobeline 14-E veetain.

Alla: A-1 Eesti kangelasepõlv B-1 egoismi tundemärk C-1 õukond D-1 täht (rootsi kirjutusviis) E-1 pikaväga F-1 väike kella hääl G-1 pöösastaim H-1 pagaritööde I-1 diiva, suur näitleja, H-4 tõi,

elukutse D-5 naatrium F-6 artikkel Itaalias I-6 lamas D-7 omadus, väärtus (viimane täht puudub) B-8 ronitaim F-8 punane (saksa k.) G-9 eeskuhi A-11 eremilt F-11 kerge eine I-11 puusark B-13 naatrium C-13 akad. tiitel (lüh.) H-13 diftong.

Lahendus 22:
Parelane: 1-A laulupidu 2-A uudis 2-F is 2-H on 3-A uutmäine 4-A lõss 4-E tekst 5-A en 5-C uuris 5-H mu 6-A Tallinnas 7-A ude 7-D mitu 7-H ra 8-A süda 8-E kesad 9-A krabi 9-F regi 10-A oe 10-C vesi 10-G ida 11-A Green 11-F mai 12-A uue-ladina 13-A aster 13-F unga 14-A okas 14-E Romot.

Alla: A-1 ulalutuskogu B-1 ausõna C-1 uduuseld D-1 lüs E-1 Uusa F-1 pime G-1 isik H-1 Don I-1 unetus E-4 triikis H-4 smaragd D-5 Ulm F-5 Interim G-5 snus B-7 Dürer I-9 adiaabaat D-8 abee C-9 Avesta G-7 et E-11 narr G-11 at H-11 Ingo B-12 usk D-12 les F-12 duo A-13 ao.

Ameerika kohtupidamises esinevad sageli äärmused. Kui tihti suurkurgitejad jäävad karistamata, määrati, näites, Oklahomas kellelegi David Terrillile 25 aastat vangistust selle eest, et ta murdis sisse sigarettiautomaati ja varastas seal peenraha. Kuna üks kodanike kahtluseing leidis, et karistus on liiga karm, anti asi apellatsioonikohtusse. Ka seal leiti, et 25 aastat on ikkagi liig palju ja määrati uueks karistuseks – 15 aastat!

Ühuse tipp. Detroitis ühes baptisti kirikus pidas õpetaja T.E. Edmonson hooga jutluse ning küsis lõppeks: "Kas on kellelgi küsimusi?" – "Minul on veel midagi öelda," sõnas rahva hulgast tõusnud mees, tõmbas revolviiri ja teatas: "See on hold-up." Ta võttis korjandustaldrikult 70 dollarit, jutustajalt 10 dollarit ja kaheit diakonilt kokku 60 dollarit.

Kalifornia Occidental Petroleumi ölikompani uurimisosakond tegi leutitse kuidas jättamest eil valmistada. Ölikompani ehitab Escondido lähedale suure

jäätmete ümbertöötlemise tehas, mis on võimeline 200 tonni jäätmeid päevas ümbertöötlemale. Occidental Petroleumi aruande järgi on uus tehas võimeline jätmetest tootma õli, klaasi ja eriliselt vastupidavat metalli.

Okup. Läti piiskop suri

Riias on 16. märtsil sel aastal surnud end. okupatsioonilaagne Läti ev. luteri kiriku peapiiskop Gustav Tures, kes koos eesti tookordse ametnikuga Jaan Kiiviga võttis osa paljudest lääne kirikukongressidest ja aitas Läti okupatsioonikirikut vlla rahvusvahelistesse organisatsioonidesse.

1946 valiti Tures peapiiskop Virbulise ettepanekul tema asendajaks ja 1948 peapiiskopiks. Astus vanuse tõttu tagasi 1968.

• Pressi-tsitaate

"SEE OLEKS RAUDESRIDE TÖSTMINE"

Järgmisel kuul Genfis algavale Euroopa julegeoleku konverentsile ei ennustata nii sujuvat käiku, kui venelased seda tahaksid, konsta-teerib New Yorgi Vaba Eesti Sõna, meenutades, et lääs ei taha aktspteerida Euroopa praegusi pilre lõplikkana, veel vähem, et vabal maailmal ei tohi midagi olla ütleka kommunistlike diktatuuride sisekorra suhtes:

"Otseselt selle "sisemise korra" kohta on aga mõeldud punkt-tid, mis Kanada on oma välisministri Mitchell Sharpi kaudu juba esitanud konverentsile. Kui need viis punkti Genfi läbirääkimistele vastu võetakse, siis tähendaks see tegelikult raudestriide ülestõstmist kommunistliku leeri ja vaba maailma vahel. Punktid on järgmised:

Iseluse ja nende perekondade riigist väljasõitmine lubade väljandamise ja välismaalasteleks passide vabamaks muutmise. Kohene lubade andmine perekondadele ühtlühinimeseks ühe riigipiiride, perekonnaallkmete regulaarset kokkusaamist ka erinevate riikide kodanikele üksteisega abellumise võimaldamine.

Välispasside kehtivuse, välisra saamise ja riigist väljarandavate isikute varanduse reaaliseimise kohta käivate kitsenduste liberaliseerimine.

Välisriikide kodanike reelmise kohta riigi territooriumil kehtestatud keelutsoonide kaotamine, välja arvatud sõjalise julegeoleku eesmärgil.

Välisriikide diplomaatilistele, konsulaar- ja teistele ametlikele asutistele juurdepääsu kiidustamine nende riikide kodanikele ja nende oma kodanikele, kes otsivad välisriigist asustist informatsioon.

Nende pealtnäha süütute ja vaba maailma seisukohast en-dastõmbetavate ühinguaste vastuõitmine kommunistliku leeri riikide poolt tähendaks suures osas kontrolli kaotamist rahva meelsuse üle ja tee avamist "vaenuliku, võõra ideoloogia" sisse-tungimiseks.

Seda kardab nüukogude võim nagu surmaohtu. Kuid mida mud pakub Moskva omapoelse vastutulekuna lääneriikidele? Julegeoleku konverentsil tulemus otsustab USA osas mitte küll Nixon-Kissinger-Rogers välispoliitiline kolmik, vaid ka avalik arvamine. Viimast peab kasutama ka Balti rahvaste välisvõitlus."

Kirik ei tohi kelli helistada

NEW YORK (VES) – Vaba Eesti Sõna annab edasi New Yorki vene ajalehes ilmunud kirjelduse Eestist külastanud vene turistide muljetest. M.h. on nad kaasa toonud teate, et Tallinna metropoliit Aleksius (Küdiğer) on läbi teinud raske haiguse, kuid olnud juba vaimeline kõlde Pühakute Päeval teenima Tallinnas, Aleksander Nevski kirikus, pidades teenistuse kiriku-laavi keeles kahe preestri ja kahe diakoni kaastegimisel. Teenistuse lõpul on ta avaldanud tänu kõikidele neile, kes tema eest haiguse ajal palvetanud.

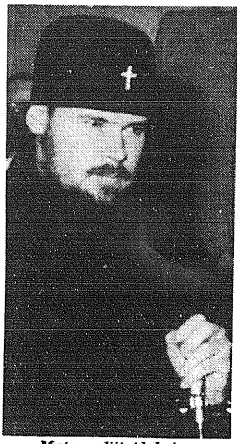
Kõnelustes kirikulistega kuulnud turistid, et käesoleval aastal polevat kirikus toimunud paastupühade ajal traditsioonilist risti-käiku, seda pole juletud korraldada, kuna möödunud aastal see ristikäik saanud hulgilaanide poolt kallaletungil osaliseks. Ristikäigust osa võtnud metropoliit pilitud kiividega.

Samuti selgus, et keelatud on kirikuellade hellistamine. Ainult siis, kui teenistuse peab metropoliit, on lubatud hellistada kõige pisemat kella tornis. Maksab ka nõue, et kiriku ukseid peavad olema suletud, et tänavale ei kostaks kirikuhoori laulu.

Künnal, milleid müüakse kirikus, on imepeened ja väga kallid, nii kallid, et need pole kättesaadavad kaugeltki igale inimesele. Künnalde kallidus on toonud kirikusse uue kumbe. Käikase ringi ja kogutakse kopikaid inimestelt ühise künnla ostmiseks.

Kirikust pole võimalik saada ühtegi fotot, nende müümise on keelatud! Kirikus ei näe isikuid, kes töötavad mingil ühiskondlikul alal. Nadei julge tulla, kartes hilisemad repressaalid.

Tallinna metropoliit Aleksius on ühtlasi Moskva patriarhaadi asjade valitseja. Tema esindab

Metropoliit Aleksius

Vene Ap. õigeusu Kirikut ageli Kremli nõuk. maa valitsejate ametlikel vastuvõttudel. Kuidas ta sejuures informeerib välismaised diplomaadid, seda võib juba küsima arvata, märgib veneleht.

Refleksioone

INGLANE WRIGHT MILLER on kirjutanud raamatu "Who are the Russians" (Faber kirjastus, London). Pealkiri "Kes on venelased" viitab autori ambitsioonile tutvustada tänapäeva venelasi ja nende minevikku, jades sejuures teesi juurde, et N. Lõidu nimetus varjaj endiselt Venemaad ja venelasi, nii nagu see toimus juba tsaride ajal, arvates koguni, et Kremli on "venelaste" oolismis kui kommunism.

Ilma et Miller oleks kuidagi viitsi ründav praeguse rezhimi vastu – vastupidiselt tahab ta selles isegi näha teatavat "õleelamisse vormi" läänelasele tsivilisatsioonile (!!) – ja alles sellega teravas vastuolus praeguses N. Lõidu kerkinud julgete kriitikutega, nagu seda on olnud asja Amalrik ja Sahharov, kes rõhuvad, et süsteem on võtnud vene rahvalt ära nii valmise kui füüsilise vabaduse.

Jättes kõrval Milleri suhtumise venelastesse, äratab siiski huvi tema eriline tähelepanujuhtimine sissejuhatavas osas kolmele Balti rahvale, kes moodustavad tema arvates erandi praeguses Nõukogude vene ühiskonnas sellega, et nad oma kultuuris ei ole domineerinud venelastest nagu teised vähemused N. Lõidus.

Põhjuseks on nende kõrgem kultuuriline tase, mis nagu Miller rõhutab, on selline, et "nõukogude ametvõimud seda toovad nähtena, mille poole teised nõukogude kodanikud kultuuriliselt peavad järele tegema". Miller leiab, et eriti Eesti on siin esmasaks ja kõrvalemaks näiteks.

Teatavasti ei olnud tsaril ajal see vähe nii markantne eestlaste ja venelaste vahel, kuna baltisakslus omakorda demonstreeris oma üleolekut venelastele. Ainult lühikeses iseseisvuse abiga suutsid eestlased selle rolli oma kätte võtta ja hõlavad seda praegugi, kuigi N. Lõit Balti riikide okupeerimisel püüdis kõigiti Eesti, Läti ja Leedu tüki nende maade rahvald nivelleerida vene maa tasemele. Eesti jäi valmiselt läände ja tsivilisatsioonile ka raskete löökide järele.

VENELASED SAATSID järjekordest sondi teele planeet Marsi suunas. Neid on saadetud Marsile ja Venuesse varsti juba kümnekond. Ikka elava tähelepanu all on ka suure propagandilise saundiga nõukogude oma ajakirjanduses, ja siis ei saa unustada hiljutist "imemasaat", mis Kuu pinnal olevat ära teinud palju rohkem kui USA astronautid (altni, et ainekuse killu kuu pinnast, mis Kremli on ulatunud kingitusena Nixonilt Podgornõle, töid siiski kaasa just ameeriklaste isiklikult) ja mis imetlema pani kogu lääne ajakirjanduse.

Jäädav järele n.n. spioonistatistlikud ja ka siin on N. Lõit olnud eesrindlik – neid on ülesse kihutatud igal aastal 30 ümber ja kokku arvestatakse, et Kremli vaatab läänemaailma praegu 180 spioonistatistlik kaudu. Kul ta midagi näeb, sest US News and Report toob ära eksperteid arvamine, kes ütlevad, et ameeriklaste "altni 24" spioonistatist teevad ära palju täpema ja põhjalikuma töö kui venelaste seitsme korda suurem arv. Mis tähendab seda, et id a on kindla kontrolli all.

Huvitav on kuulda, et samal ajal kui USA maailmaruumi "spioonid" annavad oma andmed telemetrias raadioteel, siis peavad venelased oma satelliitide "alla kutsuma", et materjale kätte saada. Selle juures kipub neid kukkuma võõrale pinnale (laskumise tolmub langevarjudega) ja siis on venelaste talumise need võõraste kätte sattumise vältimiseks kaugsignaalide abil õhkida.

Näib, et venelaste puudulik tehnika on senini olnud peapõhjust, miks kuusondid on olnud mehitamata. Teatavasti on N. Lõidul mitmeidki kosmonaute jäänud teavaatoussse tiirlema või siis hävinud ebadoonestunud maandumistel.

KJ

Maria Koppermann, kõneleb USA esimese praostkonna suvepäevadel Lakewoods väljasaadetule usuelust Siberis.

Sunnitöölise Magadan

Michael Solomon on kirjutanud raamatu "Magadan", kus ta 245 eliküllil jutustab N. Lõidu Pühakute Päeval, Kolima kõige kaugemast, mahajäetumast ja õudsemast sunnitöölise piirkonnast, kus ta viibis sunnitöölises 8 aastat. Autor märgib, et N. Lõidust vabanedes käskis Vene ametnik tal rääkida ja kirjutada N. Lõidust ainult tött ja ta kirjutab Vene sunnitöölase jube düstest ainult tött.

Senini oleme lugenud mitmeid hästikirjutatud raamatuid Vorkutast, Norilskist, Pomtast. Need asuvad peamiselt läänepoolse Siberi osas. Kõnesolev raamat on esimene sellesarnane, milline kirjeldab Vene sunnitöölase kollektusi Kolima piirkonnas, mis asub Ohtski mere ja Põhja-Jäämere kolmurgas ja on seega kõige kirdepoolsem Venemaa osa.

Kolima sunnitöölase kollektusi nimetab Poola kindral Anders oma kuulsas raamatus "Armeepaguluses". Kindral ütleb, et 10 000 sinna saadetud poolakast ei pöördunud ükski elusalt tagasi.

Magadan on umbes 300 000 elanikuga sadamalinna Ohtski mere ääres ja on ankrukohaks, kust sinna saadetud sunnitöölise sadetakse jalamarssil tuhandeid millesseama asuvasse laagritesse üle kogu suure piirkonna. Magadanist veel põhjapool asub Petrajä Drevsa sadamalinna.

Kuld vange sadatakse laevaga ka läbi Berlingi väina Ida-Siberi mere ääresseesse laagritesse. Neis laagrites valitseb kõige rangem kord ja seal ei tule keegi elusana tagasi ning seal ei pääse vabasse maailma ka ühtegi sõnnu.

M. Solomon on endine Rumeenia juut, kes 1939 põgenes oma kodumaalt Hitleri hirmuga Palestiinasse, kus ta möödunud sõja ajal skriniis Saksa sõjavange. Ta tuli 1948. Rumeeniasse tagasi, kus algas tegevust ajakirjanikuna, kuid vangistati varsti Rumeenia poliitilise politsei poolt.

Teda süüdistati riigireetmises, ta anti venelastele välja ja kuni kuulus NKVD troika mõistis ta

surma, milline karistus Stalini dekreediga muudeti eluuegseks sunnitööks. Ta rändas kurikulaas trellitatud loomavangis Moskvas idas asuvasse Mordva Potmala laagrisse.

Kuld Potmast saadeti ta kui äsita ja vastuhakkaja edasi Kolimasse. Transpordi teekond läks Siberi raudteed mööda Sahhalini saare põhjatipus asuvasse Nikolaeviski sadamalinna ja seal laevaga edasi Magadani sadamalinna.

Magadanis võttis 5000-ist sunnitöölise transpordi vastu Kolima piirkonna punane tsar, NKVD kindral Derevenko. Ta pidas valge hobuse seljast sunnitöölisele kõne, kus märkis, et nad on kõik N. Lõidu vastased ja kurjategijad ning nad peavad oma süüteod lu-nastama raske tööga.

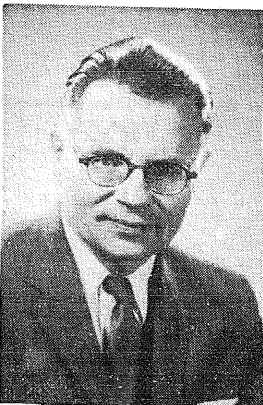
Ainult need, kes täidavad normid on õigustatud edasi elama. Kolimas kehtivad talga ranged seadused ja need on karmid.

Sunnitöölase tingimused, ülemäärast raske töö, hoolimatu ja julm käitumine, kehv toit, kohutav külm võimaldas vaid ainult lühikest aega jääda elu. Need, kes sealt pääsesid eluga, pidid olema tõelised elukunstnikud ja seda on kahtlemata M. Solomon.

Ta suhtub ilmselt vaenuga sakslastesse ja nende rahvaste liikmetesse, kes Hitleri vastu ei sõidud. Saksa kindral Lombardit on kirjeldatud kui monstrumit. Seepärast ei nimeta M. Solomon eestlasi ega teisi Balti rahvaste liikmeid omas raamatus.

Kuld ta märgib, et 5000 000 sunnitöölise hulgas Kolima piirkonnas ta kohtas kõike, rohkem kui saja N. Lõidu rahvaste liikmeid, kuid ka mehi ja naisi, keda võidukas Puna-Armees 1945 vabastas. Sunnitöölise hulgas leidis kõike seitsmekonnakihituid esindajaid Seal oli isegi N. Lõidu kommunistliku partii tuuse ja nende lähemal sugulas. Üks Trotski naisseõde viibis sunnitööl. Kuld koos poliitiliste vangidega peeti kinni ka kõige kardetavamad kriminaalkurjategijad, mõrvareid, röövlaid, vargaid ja muid sulisid. Neid nimetati sukadeks.

Suur USA toetus teadlasele

FELIX OINAS

NEW YORK (VES) – 23.700 dollariline (Rkr. 94.200) riiklik stipendium humanistaarteaduste alal määrati eesti teadlasele Felix Oinasale Indiana ülikoolis, kes seal korralise professorina õpetab slaavi ja soomegrü keeli. Ta viibis hiljuti Balti sümpoosionil Stockholmis.

Teaduslik toetus on määratud uurimistöödeks rahvalaule alal ja seda katvateb ta ära kasutada teaduslikuks tööks nii USA kui ka Euroopa ülikoolides.

EESTI MAJA WALLING 34-I

EESTI MAJA AVAB UKSED

Kolmapäeval 29. augustil avab Eesti Maja ukseid sügiseks hooajaks pärast suvepuhkust, mille jooksul rõõmustavalt palju eestlasi välismaalt on Stockholmis viibides maja külastanud.

ÜMBEREHITUSEGA MUGAVAMAKS

Seltskondlike ruumide suvist kinniolekut on kasutatud välksemaks ümberehituse töödeks, mis hõlmasid teatud muudatusi köögisa kohvikuruumides, mis omakorda peamiselt olnud tingitud ametivõimude nõuetest ühenduse viinalaoga.

Ümberehituse resultaadina on kõõgits tööpindala suurendatud ja personali tuba ümber kujundatud. Kohviku osas aga loomade, et ümberehituse tagajärjena on ruumid muutunud kodumees ja hubasemaks, eriti kui veel täiendavad mööblid on, kohale jõudnud.

UUS TÖÖJÕUD

Küllaste heaolu eest hoolitseb nagu ikka Eesti Maja tubi pere-naine proua Pärma, kelle abilis- seks on palgatud sügiseest peale Lauri Nurmisäär.

Lahtioleku ajad endised: äripäeviti kell 11.30–19.00 ja laupäeviti kell 14.00–17.00. Teretule-mast!

Arvi Laiger ja Maud Brigitta Sjögren kuulutati Eskilstunas abelluulajena maha.

Nad olid eelstatud olukorras ja igamoodi eelstatud vangilaarite juhtkonna poolt, kes ka neid kart-sid. Kõige ohtlikum oli sattuda sukade omakohtu alla. M. Solomon kirjeldab, kuidas ühel sukal, kes nende salajaste reeglite vastu oli eksinud, kõikide silmade all kõri läbi löigati.

Politruk ütles selle mõrva pea-le vaid, et üks parasit on nõud vähem. Inimelul ei olnud siin kugi suurt väärtust. Valvurid mõr-vasid vange igal võimalikul ju-hul.

Vaatamata äärmiselt rangele laagrikorrale tuli ette vangide vastuhakke, sest vangid ei hooli-nud kuigi palju omast elust. Kuid vastuhakkajad nideiti kuulipidujatega halastamata maha ja ellu-jäänud aheldati kätest ja jalga-dest ning saadeti veel raskema-tesse tingimustesse põhjas, kus neil jäi vaid mõni kuu elada.

Kõige traagilisem ol sunnitöölase laagris naisvangide olukord. Selles laagris, kus M. Solomon biibis oli neid koguni 1200. Nad olid pärit üle kogu Aasia ja Euroopa kõikide rahvaste hulgast, kaasaarvatud Ida-Euroopa sa-tellidid.

Nad olid mõistetud süüdi pea-miselt riigi reetmises, sabotaa-zhis, spionaazhis, prostitutsioonis jne. Nad olid asetatud loomalik- kudesse tingimustesse, küs-imata nende tunnetest ja soovid-dest. Autor kohtas nende hulgas tuntud Vene ja teiste rahvaste fil-miitähli, primaadonnasid, ooperi-lauljaid, kirjanikke, kunstnikke jne.

Ainult üksikud valiti nende hul-gast eri truppidesse, kes lõbusa-sid oma ettekannetega laagrite juhtkonda.

See raamat maksab ainult 2 dollarit ja seda peaks lugema ka eestlased, sest Kolima sunnitöölase kirjeldus piirkonda kadus enamik-läigeta kadunud eestlastest, keda transporditi mitmel viisil Vene-maale. See on kommunistliku pu-nase paradisi tõeline argipäev. ME/-la

Kohalik elu

STOCKHOLM

Tänuavaldus
Minu väga sõnnalik tänu kõike-dele, kes mind meenutasid 60-aasta sünnipäeva puhul kirjalli-kult, kinkidega ja isiklike tervit-ustega ning külastustega. Eriti suur tänu Eesti Päevalehe ja Eesti Algkooli perele ning Eesti Kultuuri Koondisele. RUHO TIPPO

STOCKHOLM

Eestirootsi kodukohapäev
Eestirootslaste traditsiooniline kodukohapäev, hembõgda-g, tolmub tänavu eestirootslaste Rootsi saabusmise 30. a. juubeli tähe all. Björknäspaviljonis, Klinteris Värmdöi pühapäeval, 26. augustil algusega kell 10. See on arvult 20-as kodukohapäev – need on kõik toimunud Värmdöis – algul Tollares, siis Saltsjöba-denis ja nüüd vilenatid korda Björknäspaviljonis. Peakõnele-jaks on Skara-pilskog ja end. Noorrootsi õpetaja Sven Danell.

STOCKHOLM

Stockholmi Eesti Meeskoor
Meeskoori sügisperioodi tege-vus algab korraliste lauluühis-tustega teistpäeval, 4. septembril kell 18.30 Eesti Majas. Peale kosa-tavat suvepuhkust kõik lauljad, vanad ja uued, teretulemast!

STOCKHOLM

Eisinduse Naisringi liikmetele
Naisringi sügishooaja tegevus algab koosviibimisega teisipäe-val, 28. augustil kell 18 Eisinduse ruumes Sandhamngatan 1. Kõik vanad Naisringi liikmed kui ka uued on südamest teretunud!

Leinateated

Minu armas abikaasa

Jaak Järv

Sünd. 28.11.1891 Eestis
Surn. 20.8.1973 Södertäljes

Sügavas leinas

ELISABET

Matusetalitus toimub reedel,
31. augustil kell 14.15 Ljusets
kabelis Södertälje krematooriumis.

Armast õemeest ja tädi-
meest

Arnold Oluper'i

mälestavad

OSKAR MARTEN perek.
SELMA PAEMURD perek.

ELFRIEDE HELL

ILLE PALM perek.

ELJOT HELL perek.

ANTS HELL perek.

Oma armast toetajaliget

Doktor

Boris Voogas't

mälestab leinas

STOCKHOLMI EESTI
MEESKOOR

Ustavat ja alati abivalmit
sõpra

Boris Voogas't

mälestavad leinas ja tänulik-
kuses

OLAV, LYDIA, IRENE

ja

CARA VON ZUR-MÜHLEN

Head sõpra

Martin Kalvik'ut

mälestab kurbuses

ILMAR SELG
perekonnaga

Hea sõber

Martin Kalvik

Teda mälestavad kurbuses ja
tunnevad südamest kaasa
abikaasale ja pojale

ANNE, VÄINO ja MARI

Õppetöö eesti gümnaasiumis

Stockholmi Eesti Gümnaasiumis algab õppetöö nii endistele kui ka uutele õpilastele, esmaspäeval 3. septembril kell 17.00 kooli ruumides Tulegatan 20.

Õppetöö toimub õhtuti kursuste korras kõikides gümnaasiumi õppealades. Gümnaasium omab eksami õigused nii, et saab õppida eriala või kogu gümnaasiumi kursust.

Uutel kui ka endistel õpilastel palume registreerida võimalikult kohe aadressil Stockholm Eesti Gümnaasium, Tulegatan 20, 113 53 Stockholm.

Koolijuhataja Johan Ungerson

Raske haiguse tagajärjel
lahkus igavesse unele minu
armas tädi

Helene Sündma

Sünd. 23.3.1899 Eestis
Surn. 19.8.1973 Eskilstunas

Valusas leinas

OLEV ja HILKKA

MERIKE, ANNE

LAILA ja EVI-LIIS

On Su eluõhtu saabund, Tuleb südamesse rahu, Oled töötand - tunnistanud, Ees ootab jäädav elu.

Matusetalitus toimub reedel,
31. augustil kell 14.00 Eskilsi
surnuaia kabelis Eskilstunas.

Armast vilistlast

**Ellen A.
Salong-Mölder'it**

Sünd. Tartus
Surn. New Yorgis

mälestab sügavas leinas

KORP! FILIAE PATRIAE
KOONDIS ROOTSIS

Südamlilk tänu kõigile, kes
minu armast abikaasat ja
meie head isa

Bernhard Albo't

rohkete lilledega tema viimsele
teekonnale saatsid ja meie
sügavas leinas meile kaastunnet avaldasid.

HELJE
AGO ja JAAN

Stockholmi-kool

Algus lk. 1

ga ja eesriidegagi lavaliseks otstarbeks. Siia seinale oli esmakordselt kinnitatud eesti algkooli lipp. Ja esmakordselt kõlas siin saalis ka eesti keel, kui koolijuhataja Udo Juuno tervitas lapsi ja vanemaid.

Tervitas ka Storkyrko rootsi kooli esindaja, üteldes eestlastele teretulemast ja meenutades, et ka nende koolis on praegu esindatud mitmeid rahvusi.

Koolijuhataja Udo Juuno avaldas oma heameelt ja üllatust, et linnakoolivalitsus on teostanud nii ulatusliku kapitalremondi. Raske on leida paremaid klassiruumi Stockholmis. Eesti kooli ruumide küsimus on lahenedu suurepäraselt ka selle poolest, et juurdepääs lastele on kerge ja liiklus vaikne, rääkimata erakordselt miljööst.

Kooli ei ole raskusi, kui vajalikuks osutub, saada juurde ka klassiruumi. Kool on viimastel aastatel suutnud hoida stabiilset õpilaste arvu ja tänavu alustatakse õppetööd 108 õpilasega, nendest 19 algajate klassis.

Koolijuhataja tegi teatavaks tunniplaan, andis informatsiooni liiklusteede kohta, sõidupiletite väljakirjutamise ning juba järgmisel päeval algavate koolieinete kohta. Ta märkis, et kuna ehitustööd on viimistlemise faasis, siis tuleb esimestel päevadel rahulduda nende ruumidega, millised on juba valmis.

Eesti kool on paigutatud kahele korrusele - esimesel korrusel 1, 2 ja 3 klass, teisel 4, 5 ja 6 klass, kuna kolmandal korrusel asub kooli kantselei ja õpetajetuba. See viimane asub kõrgimal korral kauni vaatega üle vanalinna ja suurte akendega.

Koolijuhataja tegi teatavaks ka klasside juhtajad: esimeses klassis Leida Laan, teises Tiitu Nurk, kolmandas Anne Mari Asker, neljandas Udo Juuno, keda abistab Arne Broberg, viiendas Harri Kiisk ja kuendas Henno Kirikmäe.

Pärast rootsi kooli esindaja tervitust pidas peapiiskop Konrad Veem kõne ja palvuse, milles ta rõhutas kooli ja emakeele säilitamise olulisust ja soovis edu ja õnnistust koolile uues asupaigas.

Aktus lõppes "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" laulmisega.

Pärast aktuse lõppu viisid klassijuhatajad õpilased oma klassidesse lähemate juhiste andmiseks. Algajad, teine ja kolmas klass aga jäid aktusesaali, kuna nende ruumid olid alles sisustamisel. Noored said ühtlasi kätte sõidupiletid.

Tänavuses esimeses klassis õpivad: Anna Karin Aksberg, Margus Jan Edvin Broberg, Inga Marika Hietanen, Linda Elenore Joandi, Anne-Li Kant,

Els-Liis Koolmeister, Tiina Ly Laantee, Ants Robert Kristian Luuk, Mart Nyman, Ants Paljasmaa, Jüri Harri Pilsas, Leo Pöld, Maria Elisabeth Poska, Thomas Martin Randles, Margareta Eriksdotter Saare, Tiina Petra Saare, Eva Marja Sibul, Eva Maria Timpka ja Sirpa Maria Väänänen.

Tänavuse algajate klassi vanematest on paljud ise olnud endised Stockholmi eesti algkooli või ka Stockholmi eesti gümnaasiumi õpilased. (EPL/TS/JK)

Olid...

Algus lk. 1

kadusid hilisemal ajal. Teadus ei saa siin anda kindlat vastust. Neid võidi suruda liikuma ida suunas või siis sulasid nad lihtsalt svealaste hulka.

Jääb püsima ka võimalus, et nad taandusid sisemaale lääne suunas ja autori arvates võiks puhtühoteetiliselt esitada koguni küsimuse, kas Dalarna elanike sootuks erinev kultuur ja nende hoiak keskkvalituse vastu lõpuks ei tulene nende teistest päritolust, kaasa arvatud nende erilise dialekti?

Autor mõnab, et arheoloogiga siin ei saa vastust anda. Keeleteadlased võiksid anda vastuse, kuivõrra Dala-keel omab eesti-soome sugemeid.

Rootsi...

Algus lk. 1

setud vajalikkude luba välisministeeriumi kaudu. Vene kapten nõudis väljasaatmise pukseriabi, kuna ta pidas tuult liiga kõvaks.

Ladimine katkestati kohe. Klire väljasaatmise otsustajaks oli Rootsi ülemjuhataja.

Rootsi Välisministeerium märkis, et laev tõrjuti selle pärast, et tegemist ei ole tavalise kaubalaevaga.

Jaan Luks suri Eestis

Okupatsioonilehed Tallinnas teatavad, et 14. augustil on surnud erupolkovnik, "isamaasõja veteran" ja kommunist Jaan Luks. Tegemist on iseseisvussage kaadriohvitseriga, kes iseseisvuse lõpul oli tõusnud sõjamineistri kindral Lile adjutandi kohale.

Nagu järelehuudes üteldakse, oleval ta 1940 astunud punaarmeele ja "pühendas end järgitult eesti rahvusväeasade võitlejate poliitilisele ja lahingulisele väljapoolele". Ta kõrgeimaks kohaks olnud laskurkorpusse komandöri asetäitja positsioon tagala alal 1942. Endise "valge" ohvitserina ta ei saanud aga sõjaeasest karjääri jätkata ja ta viidi "erassektoris", kus ta 1955 aastast peale kuni surmani oli Kostivere kolhoosi juhtkonnas - esimesed kümme aastat direktorina ja siis degradeeritud abidirektorina.

Aug. Pöldroo 70-aastane

Stockholm-Stuvstas tähistas 19. augustil oma 70-ndat sünnipäeva August Pöldroo.

Juubilar oli kodumaal iseseisvuse ajal politsei teenistuses ja endiste kolleegide nimel oli teda õnnitlemas ametvendade auaadressiga R. Tippo.

Juubilar August Pöldroo ja tema abikaasa Karin maja on aastate jooksul näidanud suurt külalislahkust ja juurde on alva sigenud uusi sõpru.

Juubilarile soovib tema arvukas sõpruskond veel palju heileid aastaid ja tervist.

H.M.

Leinateated

Uppsalas suri pastor ja end. Rhodessia-misjonär Harald von Sicard 73 a. vanuses. Sündinud Peterburis, sai ta hariduse Tartu, Berliini ja Uppsala ülikoolides teoloogina ja õnnistati valmulikuks rootsi kirikusse a. 1925. 1926-1955 oli ta rootsi misjonärina Aafrikas. Pastor Sicard kuulus Eestis elanud aadlisuguvõssa Sicard de Soucanton.

Telesiooniprogramm

TV Lõrdag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskpråkiga program:
17.30 Raportti riskiryhmästä. Ensimmäisen polven kaupunkilaisperhe on yksi yhteiskuntamme riskiryhmästä.
Raport om en riskgrupp. En av riskgrupperna i vårt samhälle är de människor som från landsbygden flyttat in till staden.
17.55 Rintamäkeläiset. Isoja aikeita: Rintamäen miehet ovat ostamassa traktoria ja Leena-emäntä uutta takkia.
Familjen Rintamäki. Sista delen av TV-serien om Antti Rintamäki och hans hus, som skildrar en småbrukarfamiljs liv på den finländska landsbygden.
18.30 Aktuellt i veckan. Färg. Textat.
18.50 Helgsmålsringning från Ljungarums kyrka i Småland. Färg.
18.55 Meddelanden.
19.00 TV-nytt, väder.
19.05 Pauli – fransk serie. Färg. Del 12.
I huvudrollerna: Yves Coudroy och Georges Chararot.
19.30 Skilsmässa på engelska. Färg. Komediserie med John Alderton och Hannah Gordon. 10. Sista avsnittet.
20.00 Kom med mig till Göteborg. Färg. Där fyller nämligen nöjesetablissementet Liseberg 50 år den här säsongen. Program av Ake Falck.
20.45 Kebra Nagast. Färg. Animerad kortfilm av Björn Bardel. Filmen bygger på legenden om kung Salomo och drottningen av Saba.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35–22.45 Sommarrysen: Kärlek, hat, kärlek. Färg. Kalla kärar med Ryan O'Neal, Lesley Warren och Peter Haskell. Varudeklaration: En ung mannekängs korta romans med en svartskj man förvandlas till en mardröm.

TELEVISION 2
18.30 TV-nytt, väder.
18.35 Böcker i bild. Färg.
19.00 Fleksnes fataliteter. Norsk situationskomik med Rolv Wesenlund. Del 4. I hissen.
Medverk: Knut M. Hansen, Vilhelm Lund, Randi Nordby m fl.
19.30 Rapport med väder och sport.
20.00 Joe Lampton's affärer. Färg. Del 12. Hålla i skafet.
I rollerna: Kenneth Haig, Zena Walker, Wendy Gifford, Colin Weiland m fl.
20.50 Den lyckliga familjen. Färg. 9. Rackartyg.
21.00 Sommar med Carl-Anton. Färg. Anders Linder, Monika Sunnerberg, Ake Cato och Isabel på Överby.
21.50 TV-nytt, väder.
21.55–23.30 Mina universitet. Sovjetisk långfilm från 1940. Den tredje och sista delen av Gorkijtrilogin.
Medverk: N. Walbert, S. Kajakov, N. Dorochin, A. Gruzinskij.

TV Söndag

18.55 Meddelanden.
19.00 TV-nytt, väder.
19.05 Helg och högtid i nordisk konst. Färg. En bildvandring genom nordiskt fromhetsliv med Erik Werenskiöld, Gustaf Cederström, Carl Wilhelmsson, Emil Johansson-Thor, Anna Ancher m fl.
19.25 Fjärilen. Färg. Holländsk kortfilm om en av de sista fjärilarna.
19.30 Frank Heller berättar. Här är de saligas kott. Andra delen i serien berättar om hur den skuldsatte och landsflyktige filologen Gunnar Serner lyckades förvärva sig till den internationellt framgångsrike äventyrsförfattaren Frank Heller.
20.25 Ex Antiquis. Ungersk grupp som spelar gammal musik på svängigt sätt.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.55 Sportspegeln.
22.05–22.25 Sommarberättelsen. Färg. Sandro Key-Aberg med en nyskriven historia.

TELEVISION 2

18.30 TV-nytt, väder.
18.35 Tintins äventyr. Färg. Krabban med guldklorna. 3. En flyglycka. Textat.
18.45 Tårnan. 11. Storverket.
19.00 Är fröken ledig? Färg. 12. Bröllopsklockor klämtar – för andra.
19.30 Rapport med väder och sport.
20.00 På återseende. Färg. Lars Ulvenstam väljer söndagskvällen.
TV 2-repriser för sista gången. I kväll: "Sport i TV". Paraden i Bratislava i år av ryskan Rodina och hennes partner Zaitzev. Kjell Johansson och Bosse Perssons VM-pingis i våras, basebollmatchen Sovjet–USA i OS München, "hatmatchen" i ishockey-VM Sovjet–USA i Stockholm 1969 – kommenterad i studion av svenske domaren Ove Dahlberg – samt VM-matchen mellan de båda länderna i Prag förra året.
21.00 Rymmare. Färg. Sista delen: Det är slut nu, Billy Boy.
I rollerna: William Marlowe, David Daker, Alex Marshall, Vanessa Payne, David Burke.
21.50 Rapports valet. Reportage, kommentarer och bakgrund.
22.05 Musik på cambalo II. Färg. Eva Roth spelar Bach: Fantasia i c-moll, Preludium och fuga i C-dur och c-moll ur Das Wohltemperierte Klavier.
22.20–22.25 TV-nytt, väder.

TV Måndag

Skol-TV:
9.00–9.10 Switch on! 1. Lågstadiet.
9.20–9.40 Människan och naturen. 1. Åta och åtas. Mellanstadiet.
10.10–10.25 Nordens natur och klimat. 3. Vulkanen vid Gollströmmen. Högstadiet.
13.35–13.55 Vårdkunnaskap: Socialmedicin, hälso- och sjukvård. 1. Frisk eller sjuk? Gymnasiet.
14.00–14.20 Lärarprogram: Samverkan förskola – lågstadium. 1. Kommunikation – Ett samspel. Lågstadiet.
14.30–15.00 Lärarprogram: Matematik 1. Åk 1. Lågstadiet.
16.30–ca 16.55 Halvfem: Berättelser från främmande kulturer. Färg.
18.55 Meddelanden.
19.00 TV-nytt, väder.
19.05 Island – fågelin i väst. Färg. På rundvandring med naturfotografen Sverre M. Fjellstad.
19.30 Inför valet. Färg. Socialdemokraternas partiledare Olof Palme utifrån av Gustaf Olivecrona och Herbert Söderström.
20.10 En kväll som alla andra – jugoslavisk pjäs. Manus: Miodrag Stanišavljević. I huvudrollerna: Misa Janketić.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35–22.10 Redars färgstarka förmåelse. Färg. Reidar Særestøl är en av Finlands mest kända målare. Han bor och målar i Sodankylä i den finska lappmarken.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Doldisarna. Färg.
17.35 Amanda. – Dansk film om Amanda, 5 år. Färg.
17.50 Leka med bilder. Färg.
19.00 Målet. Färg. Tor Ragnar Gerholm och Björn Gillberg: Klarar vi energikrisen?
19.30–19.55 Anslagsstävian. Färg.
19.00 Fiendelinjen – fransk följetong i 25 avsnitt om kärlek i andra världskrigets slutskede. 1. Samtal på död telefonlinje.
I rollerna: Elisabeth Alain, Tsila Chelton, Jean-Gabriel Nordmann m fl.
19.20–19.30 Sydnytt.
19.20–19.30 Västnytt.
19.30 Riksblandning.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Nilens hemlighet. Färg. 6. Målet är nått.
21.00 De sista skotten. Färg. På bara fem år har Östersjöns salar minskat till hälften. Sälén håller på att dö ut av förgiftning. Nu diskuteras fridlysning, vilket dock knappast

kommer att rädda situationen. Vi får följa med på den kanske sista jaktexpeditionen i Bottenviken.
21.30 Dexter Gordon's kvintett.
22.05–22.10 TV-nytt, väder.

TV Tisdag

Skol-TV:
10.00 Switch on! 1. Lågstadiet.
10.10–10.30 Djurens livsrum. Färg. 1. Låt dem leva. Mellanstadiet.
12.20–12.40 Fritt och självförverkligande. 1. Vidga sina vyer. Högstadiet.
13.35–13.55 Fortplantning, ärtlighet och utveckling. 1a. Snart 1 b. 2 hg sidflask – men magert. Högstadiet.
14.00–14.15 Vardagslivets keml. 1. En dag med Eva. Högstadiet.
14.30–14.50 Lärarprogram: Musik 4. 1. Program 1 för lärare. Mellanstadiet.
16.30–ca 16.55 Halvfem: Berättelser från främmande kulturer. Färg.
18.55 Meddelanden.
19.00 TV-nytt, väder.
19.05 91an, fantomen och dom. Färg. Om hur en serietidning kommer till.
19.30 Brittisk pop: T. Rex. Färg. Rockgruppen T. Rex och sångaren Marc Bolan.
20.00 Kan tigern räddas? Färg. Om svårigheten att i det överbefolkade Indien skapa reservat, som på lång sikt kan bevara det indiska djurlivet.
20.45 Amerika i 70-talet. Färg. Olika sidor av det amerikanska samhällets speglade i ett stillbildsmontage av Joe Covello och John Launols.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.

21.35–22.45 De trolovarde. Färg. TV-berättelse i åtta delar efter en roman av den berömda italienske 1800-talsförfattaren Alessandro Manzoni. Första delen.
I rollerna: Paola Pitagora, Nino Castelnuovo, Tino Carraro, Elisa Merlini, Lilla Brignone, Franco Parenti, Massimo Girotti.
TELEVISION 2
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Doldisarna. Färg.
17.35 Amanda. Del 2. Färg.
17.50 Leka med bilder. Färg.
18.00–18.30 Skutta att hyra – reportage om privatdetektiver och professionell nytthet i Sverige. Färg.
18.55 Puttes tips. Färg.
19.00 Fiendelinjen – fransk följetong. 2. Efterlysning av motståndsmän. I rollerna: Elisabeth Alain, Tsila Chelton, Jean-Gabriel Nordmann, Gérard Chevalier m fl.
19.20–19.30 Sydnytt.
19.20–19.30 Västnytt.
19.30 Riksblandning.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Besked inför valet: Vad ska vi göra åt arbetslösheten? Färg. 1. Den första av TV 2:s hearings inför valförhållningarna om sin sysselsättningspolitik.
Deltagare: representanter för riksdagspartierna, arbetstgivarna och löntagarna m fl. Utfrågare: Ake Örtmark och Christer Petersson.
21.35 Anslagsstävian. Färg.
21.45 Showtime: Gilbert Beaud på Olympia i Paris. Färg.
22.55–23.00 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

Skol-TV:
10.10–10.30 Astronomi. Inblik i ur-sprung och framtid. Högstadiet.
13.10–13.30 Lärarprogram: Samverkan förskola – lågstadium. 1. Kommunikation – Ett samspel. Lågstadiet.
16.30–ca 16.55 Halvfem: Berättelser från främmande kulturer. Färg.
18.55 Meddelanden.
19.00 TV-nytt, väder.
19.05 Mopeden – italiensk pjäs med Patrizio di Mitri. Färg.
19.30 Porträttet. Färg. Rolf Cederlöf operasångare, i d sotare och byggnadsarbetare.
20.00 Den förhujnda staden. Färg. Amerikanskt reportage av Lucy Jarvis om den del av Peking som under sekler var förbehållen endast den kejserliga familjen.

0.50 Stöten – italiensk kortfilm. Färg.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Aktuellt val-extra. Färg.
21.50–23.10 Champagne Rose är död. Färg. Svensk-engelsk-holländsk långfilm från 1989. Regi: Calvin Floyd.
I rollerna: Francis Matthews, Victor Four, Ton Lutz.

TELEVISION 2
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Doldisarna. Färg.
17.35 Amanda. Del 3. Färg.
17.50 Leka med bilder. Färg.
18.00 Fotboll. Diektsändning av landskampen Finland–Sverige i Helsingfors. Bengt Grive.
1 pausen.
18.45 ca Sydnytt.
18.45 ca Västnytt.
18.45 ca Riksblandning.
18.55 ca Fotboll, forts.
19.45 ca Rapport med väder.
20.15 Lång dags färd mot natt – pjäs av Eugene O'Neill. Färg. Regi: Peter Wood.
Medverk: Laurence Olivier, Constance Cummings, Ronald Pickup, Denis Quilley, Maureen Lipman.
22.55–23.00 TV-nytt, väder.

TV Torsdag

Skol-TV:
9.30–9.40 Människan och naturen. 2. Vem har störst och förstört. Mellanstadiet.
16.30 Halvfem: Domino och hans vänner – tecknad serie. Färg.
16.35–16.50 Nyfiken på skolan. Färg. Erling Ericsson tecknar och berättar.
18.55 Meddelanden.
19.00 TV-nytt, väder.
19.05 Teaterkärnan med den amerikanska teatergruppen "Story Theatre". Färg.
19.30 Inför valet. Färg. Centerpartiets partiledare Thorbjörn Fälldin utifrån av Gustaf Olivecrona och Herbert Söderström.
20.10 Skogman på Skansen. Färg. Underhållning med Thore, gästartister och glada musikanter från Sollden.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Nummerlotten – dragning med Thore Skogman. Färg.
21.50–22.45 Berömda rymningar. Färg. Sista avsnittet. Hur stadsforskaren i en liten undersökning stad år 1800 misstänks för stöld, spårras in i fångelse, men får hjälp att fly på en ung och vacker kvinna.
I rollerna: Peter Huszti, Teri Torday, Derzo Garas, Gyorgy Bardy.

TELEVISION 2
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Doldisarna. Färg.
17.35 Amanda. Del 4. Färg.
17.50 Leka med bilder. Färg.
18.00–18.40 Dokument utifrån. Färg.
19.00 Fiendelinjen – fransk följetong. 3. " ... att installera er vid tyska kommandanturen".
I rollerna: Elisabeth Alain, Tsila Chelton, Louis Velle, Gérard Chevalier, Jean-Gabriel Nordmann, Birgitte Rouan m fl.
19.20–19.30 Sydnytt.
19.20–19.30 Västnytt.
19.30 Riksblandning.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Har ni TV eller radio? Färg. Hösttips från V U X.
20.10 Hem till byn av Bengt Bratt. Färg. Fjärde avsnittet.
Medverk: Roland Söderberg, Märta Tornstedt, Kerstin Tidellus, Lars Green, Ture Carlman, Ingrid Rynning, Leif Hedberg, Anders Jansson, Thomas Porathe, Rune Ottoson, Gun Jönsson m fl.
Textat.
21.00 Från en barndomsvärld – barnen i en förstaklass och deras första år i skolan.
21.55 Anslagsstävian. Färg.
22.00 Sportnytt.
22.30 Kabaret fredagsbarnen – reportage från en litterär och musikalisk källarunderhållning som under säsongen varje vecka förnöjt malmöborna.

Medverk: Birgitta Trotzig och Sonja Åkesson, sånggrupperna Kama Del och Singoalla med Peter Örtman, vissångaren Lennart Brummer samt Wennerströmgruppen. Programledare: Lasse Söderberg.
23.00–23.05 TV-nytt, väder.

TV Fredag

Skol-TV:
10.00–10.10 Switch on! 1. Lågstadiet.
10.35–10.55 Vårdkunnaskap: Socialmedicin, hälso- och sjukvård. 1. Frisk eller sjuk? Gymnasiet.
12.20–12.35 Se, lyssna, uppleva. Naturen som formgivare. Mellanstadiet.
14.30–14.50 Lärarprogram: Musik 6. 1. Program 1 för lärare. Mellanstadiet.
16.30–ca 16.55 Halvfem: Clownen Gool spelar på alla möjliga och omöjliga instrument. Färg.
18.25 Tapahtumia. Aktuellt magasin för finskpråkiga.
18.55 Meddelanden.
19.00 TV-nytt, väder.
19.05 Tulipanasors dansar flamenco! Färg. Peter Schildt får en lektion i flamenco av Eva Möller, Carmen Lucena, Micaela Geger. Ole!
19.30 Den brutna pilen. Färg. En klassisk amerikansk indianfilm från 1960 om striderna mellan vita och apacher i Arizona 1870. Regi: Delmer Daves.
I rollerna: James Stewart, Jeff Chandler, Debra Paget, Basil Ruysdael.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.30 Tage Erlander minns. Färg. Förre statsministern intervjuas kring andra delen av sina memoarer av Sam Nilsson och Gustaf Olivecrona.
22.05–23.05 I kväll – mötesplats för varjehanda. Färg. Ewonne Winblad och Jan Bonnevier presenterar inslag från förra höstens I Kväll-serie. Medverk: bla Karin Juel, Tore Browald och Erik Asklund.

TELEVISION 2
17.00 Sant och sänt. 1. Om lufttrycksprylar och svävare och om vad det är som smäller.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Doldisarna. Färg.
17.35 Här kommer tigern. Färg.
17.50 Leka med bilder. Färg.
18.00 Spotlight: Focus på The Rainbow. Färg. Engelsk upptagning av en konsert på The Rainbow med Focus, holländsk grupp.
19.00 Fiendelinjen. 4. En man i huset.
I rollerna: Elisabeth Alain, Tsila Chelton, Jean-Gabriel Nordmann, Daniel Sarky, Tony Roedel, Carole Giron m fl.
19.20–19.30 Sydnytt.
19.20–19.30 Västnytt.
19.30 Riksblandning.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Buskaskar. Färg. Engelsk underhållning med Reg Varney.
20.25 Öppen kamera – Bo Widerberg. Porträtt på Bo Widerberg, 43, är det första av åtta program i serien Öppen Kamera.
21.00 Från en barndomsvärld – barn i en förstaklass under deras första år i skolan.
22.00 Dick Cavett intervjuar. Färg. Laurence Olivier.
23.00–23.05 TV-nytt, väder.

Martin Kapsta, end. Vöhma ja hiljem Viljandi piirkonna jaoks, tähistas Mplewoodi, New Jersey osariigis USA-s oma 80-a sünnipäeva. USA-s töötas ta pensioneerimiseni ühes New Yorgi haiglas.

Daisy Kuusalu valiti Lake-woodi Eesti Teatri uueks esimeheks. Juhatusse kuulusid veel Virve Pustrom, Ilmar Kuusalu, Leida Lepik. Sögisel lavastatakse vöistlusmäänd "Risti-mäe rahvas", mille autoriks on E. Post.